

ILANDSBYLIV

A young woman with light brown hair and blue eyes is smiling at the camera. She is wearing a large, lush flower crown made of white daisies, purple flowers, and yellow flowers. She is also wearing a light-colored, possibly white, top. The background is a green lawn with trees in the distance.

TIDSSKRIFT FOR
CAMPHILL-LANDSBYENE
I NORGE

NR. 5 • SOMMEREN 2005

Landsbyliv

Er et forum for mennesker som lever, arbeider og er engasjert i Camphill – landsbylivet i Norge. Tidsskriftet vil være "et vindu til verden" for interne og eksterne aktører. Den skal berike miljø, kommunikasjon og livskvalitet. Landsbyliv kommer ut fire ganger i året.

Redaksjonsgruppen består av:

Jan Bang (ansv. for denne utg.)
Dag Balavoine
Nils Langeland
Richard Monsen

Landsbystiftelsen består av:

- Vidaråsen, 3158 Andebu
Tel: 33 44 41 00
- Jøssåsen, 7550 Hommelvik
Tel: 73 97 12 22
- Vallersund, 7167 Vallersund
Tel: 72 52 77 40
- Hogganvik, 5583 Vikedal
Tel: 52 76 01 11
- Kristoffertunet, Hans Collins Vei 5,
7053 Ranheim. Tel: 73 82 68 50
- Corona, Rotvoll Alle 1, 7053 Ranheim.
Tel: 73 84 76 00
- Solborg, 3520 Jevnaker
Tel: 32 13 24 80

Landsbystiftelsens formål er å understøtte sosiale samarbeids- og livsformer utgått fra Rudolf Steiners tredelte samfunnsbilde, slik disse er forsøkt virkeliggjort i andre Camphillsteder grunnlagt av legen Karl König, og hvor denne sosiale grunnlov forsøkes gjennomført.

De holdninger og synspunkter som er trykket i artikler i Landsbyliv er uttrykk for forfatterens egne tanker og holdninger, og ikke nødvendigvis redaksjonens synspunkter.

Org. Nr. 954 475 492
Bank konto nr. 1254 05 18562
ISSN 1504-0720

Epost: jmbang@start.no
Webside: www.camphill.no

Abonnement kr. 250,-

Distribusjonsadresse:

Solborg, 3520 Jevnaker. Tel: 32 13 34 56

FORSIDEFOTO: Ann-Sofie Nilsson
fra Helgestadhemmet på
Midsommermøte 2005.

Leder

I de siste månedene har Camphill-landsbyene i Norge vært preget av mange forskjellige slags møter. Mellom mennesker som alltid, mellom Camphill-folk fra hele verden og mellom Camphill og andre virksomheter, andre bestrebelse som bygger på samme verdigrunnlag.

Nettopp i disse dager går Nordisk Midsommermøte 2005 av stabelen, der ca. 350 beboere og medarbeidere fra ca. 30 virksomheter møtes i en uke i Järna, Sverige. Det har stor betydning at nettverket mellom mennesker og virksomhetene bygges ut slik at vi kan lære hverandre bedre å kjenne og lære av hverandre.

I denne utgaven av Landsbyliv har vi også et innlegg fra Lucia-møtet, der medarbeidere og landsbyboere planla nettopp denne festivalen.

Vi har to innlegg fra "Dialog 2005", en internasjonal Camphill-konferanse som ble avholdt i Sør-Afrika i mai. Det ene er en kronikk som går dypt inn i rettslivet i landsbyene. Dette viser hvor viktig det er å holde slike konferanser for å stimulere til debatt og belyse nye ideer i våre fellesskap.

Et annet internasjonalt treff ble holdt i New Lanark i Skottland med deltagere både fra Camphill og andre virksomheter. Det er viktig også å møte andre folk og aktiviteter som har lignende erfaringer med landsbyliv som i Camphill-landsbyene. Både for å utvikle noe sammen og for å lære av hverandre. På en måte har vi utviklet en egen landsbykultur, som står i en selvstendig i dialog med andre initiativer. Slik for eksempel samarbeidet mellom de helsepedagogiske og sosialterapeutiske virksomhetene i Norge og Norden utvikler seg.

I en kronikk tar vi også opp Camphills forhold til øklandsbyer og andre bærekraftige fellesskap. Vi tar gjerne imot tanker og innlegg rundt dette temaet. Hva har Camphill-landsbyene til felles med andre lignende virksomheter, og hva kan vi evt. samarbeide om. Vi fortsetter med innlegg om forskning og vårt forhold til det offentlige.

På det siste representantskapsmøtet fant vi ut at våre forskrifter enda ikke et blitt opphevet slik det ble forespeilet oss. Dette er beklagelig, og vi håper på å kunne vise til en løsning i forhold til dette i neste utgave av Landsbyliv. På samme møte behandlet vi våre interne vedtekter og organisasjonsstruktur, og selv om det ikke er lett å få en fullstendig enstemmighet i spørsmålet om ledelsesstruktur, får vi heretter en sterkere administrasjon, og et bredere representantskap som i sterkere grad kan sette fokus på de grunnleggende verdier i landsbyene. Les mer om dette fra Svein Berglund i denne utgaven.

Neste år feirer vi at det er 40 år siden Vidaråsen og Landsbystiftelsen ble stiftet. Dette gir oss en anledning til å markere oss både internt og i det norske samfunnet. Vi er åpne for forslag om hvordan vi best kan gjøre dette i Landsbyliv.

Redaksjonen

Innhold

NYHETER

NYTT FRA STEDENE	S	4
NYTT FRA LANDSBYSKOLEN	S	6
NYTT FRA ANDRE STEDER	S	10
NYTT FRA STIFTELSEN	S	13
GLIMT FRA VERDEN	S	15

KRONIKKER

«SPHERE OF RIGHTS»	S	19
LANDSBYMODELLEN SOM FORSKNINGSOBJEKT	S	23
ER CAMPHILLFELLESSKAP BÆREKRAFTIGE LANDSBYER?	S	24
LANDSBYENS BIODAMMER	S	26
REPRESENTANTSKAPET SOM ÅNDSLIVSORGAN	S	29

FASTE SPALTER

BEGIVENHETER	S	30
DEBATT	S	32
SKOLERINGSVEIEN	S	33
LANDBRUKSLIV	S	34
BRODER DYR	S	36
BOKANMELDELSER	S	38
AKTIVITETSKALENDEREN	S	40

Velkomst i kulturhuset, Järna. ARKIVFOTO

Landsbyenes helhetssituasjon

Foto JAN BANG

Camphill-bevegelsen har tatt inn til sitt hjerte de mennesker som ikke er i stand til å tale sin egen sak i det store samfunn. Det er landsbybeboerne jeg taler om. Samtidig har Camphill tatt opp forholdet til den umælende natur: jorden, plantene og dyrene gjennom det biologisk-dynamiske jordbruk og verkstedenes bruk av naturens produkter. Dette er de mennesker og den jord som trenger interesse og kjærlighet i dag.

Tekst SVEIN BERGLUND

Vi trenger stadig å synliggjøre dette arbeidet her i Norge. Hvis dette skal ha betydning utover vår egen krets, bør vi forsøke å åpne et vindu til samfunnet. Det vil også styrke beboernes egen sak på lang sikt. Jeg stiller derfor frem en oppgave i å synliggjøre landsbyarbeidet her til lands med menneskemøter og kulturaktiviteter. Dette kunne være noe som alle stedene gikk sammen om.

Kan vi tenke oss å utvikle en samarbeidskultur som har felles trekk for alle stedene? Åpenhet, ansvar og dialog er noen nøkkelerord i et slikt arbeid. Samarbeidskultur skapes ikke gjennom ord, men gjennom øvelser. Vi bør derfor drøfte muligheten for et fast møtested hvor noen medarbeidere fra alle stedene går gjennom et utviklingsprogram, med nye medarbeidere hvert halvår. Derved forsterkes det horisontale samarbeidet mellom stedene.

Landsbyenes indre omsorgsoppgave er kjent i stor grad. Mindre kjent er interessen for å hjelpe utad, og denne delen utgjør en stadig større del av virksomheten. Arbeidet rettet østover er en del av dette, mot Polen, Tsjekkia, Latvia, Estland og Russland. Et utrolig stort arbeid er gjort her. Brobyggerskolens impuls med å utvikle nye byggemetoder hører hjemme her, omsorg for natur og miljø.

Landsbyene har vært en viktig medspiller for å få en ny bankimpuls på bena i Norge – Cultura Bank. Den nye pensjonsordningen hører også til i dette bildet. I utgangspunktet gjør vi dette for å bedre medarbeidernes kår inn i fremtiden. Men vi gjør det også for selv å ta hånd om kapitalen og stille denne inn i det godes tjeneste. Noe av reservekapitalen i Pensjonsfondet vil bli benyttet *innad* i Landsbyen, men det er også viktig at vi hjelper til med å finansiere formål som vi kan forbinde oss med *utenfor* landsbyen.

Denne utadvendte omsorg – som er en annen form for brorskap – vil jeg trekke frem og tydeliggjøre. Denne holdning har stor betydning for det vi kan kalle det nye, fremtidige samfunn som vokser frem i vår tid. ■ ■ ■

Svein Berglund ble valgt som Representantskapets nye formann på møtet i Vallersund i mai 2005.

Hvordan det er å bo på Kristoffertunet

I 1989 da jeg bodde på Hogganvik, fikk jeg lyst til å prøve et Camphill-sted i litt annen stil. I midten av januar kom Sjur Børve til Hogganvik og spurte om jeg likte meg der. Jeg sa det som det var, at jeg hadde lyst til å prøve noe annet.

Tekst BERIT SUNDE
Foto NILS LANGELAND

Hege og Lars Henrik, som da bodde på Kristoffertunet, satte seg i sving og ringte rundt, og i februar 1991 kom jeg til Kristoffertunet på prøvebesøk som skulle vare i tre måneder. Da tiden var over, var jeg så heldig at jeg fikk lov til å bli. Alle medarbeiderne sa at jeg trivdes godt og gjorde masse nytte for meg.

I tre og et halvt år bodde samboeren min og jeg i Hans Collins vei. I 1994 ble det kjøpt et hus til, som ble pusset opp, og vi flyttet dit til vår egen leilighet og bodde der til august 1999. Da ble det flytting igjen, til huset som fikk navnet Herman Gross Hus, og det synes jeg var fint, fordi vi fikk kjøkken og stue hver for seg.

I den tiden Lars og Ingrid bodde i samme hus, fikk vi ha TV i vår egen stue. Det har skjedd mye i løpet av de 14 årene jeg har bodd på Kristoffertunet. Mange mennesker har kommet og reist igjen.

I august 2004 ble det igjen flytting, til Hans Collins vei for annen gang, og denne gangen til en annen og finere leilighet, riktig nok med kjøk-

Berit Sunde på fredsfestival.

ken og stue i ett, men eget rom for TV, og det var kjempefint.

Samboeren min har ikke hatt det så fint på lenge. Jeg stortrives ved å bo her på Kristoffertunet fremdeles, og nå har alle husene navn. Jeg synes det er så fint å bo sammen med Nils og Anne, som har flyttet hit. Det er også fint å ha Johannes Hertzberg og Rolf Arne til naboer.

Dagens rytmer er også fine. Om morgenen begynner jeg klokka 8 på Det Økologiske Hus. Etter lunsj jobber jeg på veveriet tre dager i uka. Tirsdager har jeg fri og kan innrette meg etter mitt eget ønske og behov. Jeg har også en venninne som bor i nabohuset, som jeg har mye moro med, og i 2002 kom det en ny beboer som ofte er på besøk her i den nye leiligheten. Vi spiller yatzy og

ludo når vi kommer sammen og har det kjempeartig i fritiden vår.

Hver mandag er det Kristoffertunet-møtet kl. 19.00, og det synes jeg fungerer veldig fint, for da har jeg tid til å gjøre ting jeg har lyst til etter møtet. På møtet får alle anledning til å komme med sine synspunkter om mangt og mye. Når jeg har fri, spiller jeg gitar, og annenhver tirsdag kommer det en lærer hjem til meg og underviser meg. Jeg spiller også litt piano og blokkfløyte. Hver lørdag koker jeg middag til alle på Ole Vigs hus, og da velger jeg som oftest selv hva jeg vil lage.

Søndager har jeg fri og kan kose meg. Jeg må si det er flott natur i det området hvor vi bor. I løpet av 1999 ble det laget turstier slik at det er fint å gå tur. Fin badestrand er det også her. De siste tre årene på rad har jeg badet i sjøen når det har vært varmt i været. Jeg plukker bær hvert år i bærsesongen, ville bringebær synes jeg er spesielt moro å plukke.

Det som jeg synes er så fint ved å bo her på Kristoffertunet, er for det første at det er kort vei å gå til arbeidsplassene mine, og for det andre at det er greit å komme seg til byen, og til Ranheim kan jeg jo spasere til og fra etter som jeg vil. Jeg er så heldig å ha den flotte utsikten fra leiligheten vår i Ole Vigs hus. Nå håper jeg at vi ikke behøver å flytte noe mer, for nå har vi fått det så godt sammen her vi bor nå. ■ ■ ■

Det er godt å bo på Kristoffertunet.

Peer Gynt på Vidaråsen

Dette var den 4. forestillingen, en hvert år ved pinsetider, i et meget pretensiøst prosjekt: Å spille hele stykket uavkortet.

Tekst FRODE NILSTUN
Foto DAG BALAVOINE

Vi tok denne gangen med "Dovre-gubben" og mesteparten av 2. handling fra i fjor, og som nytt i år har vi hele 3. handling. Vi har da spilt 57 sider i skoleutgaven og har 85 sider igjen. Hvis vi holder ut og fortsetter i samme tempo vil vi spille sluttscenen våren 2011. Erlend, som allerede før jeg traff ham hadde skrevet av hele stykket flere ganger, er den selvfølgelig Peer. I 2011 er han fremdeles litt ung til å spille den gamle Peer, men skitt au!!! ■ ■ ■

Rapport fra fredsfestivalen på Rotvoll mai 2005

Fredsfestivalen på Rotvoll ble arrangert fra 16. til 21. mai 2005. En slik festival der skoleelever og funksjonshemmede står i sentrum og sammen med hverandre, har aldri blitt arrangert før. Dette ble et spennende, lærerikt og viktig arrangement.

Tekst ELIN ANITA AASLAND
Foto DAG BALAVOINE og
NILS LANGELAND

Fredsparken ble åpnet under festivalen hvor en påle i granitt med inskripsjonen "Måtte fred råde på jorden" på 6 forskjellige språk, ble plassert midt i parken. Initiativgruppen for denne fredsfestivalen og fredsparken er Det Økologiske hus og Kristoffertunet i samarbeid med Steinerskolen på Rotvoll, Den Frie Kunstsolen på Rotvoll og vennegruppen for Rotvoll gård.

Den 16. mai ankom de inviterte gjestene fra Latvia, Finland, Skott-

Arne Næss.

Frans av Assisi og fuglene.

land, Sveits og Norge. Det var 24 personer, hvorav 18 var psykisk utviklingshemmede. Det ble holdt en fin velkomstfest med mat og aktiviteter hvor deltagerne møtte alle som bor og jobber på Det Økologiske hus og Kristoffertunet. Alle tilreisende bodde sammen på Rosenberg Vandrerhjem, fordi det ikke var plass på bofellesskapet Kristoffertunet.

Den 17. mai ble gjestene vist rundt i Trondheim, og de fikk oppleve den store nasjonaldagen. Etterpå ble det stor fest på Rotvoll for elevene fra Steinerskolen, de som bor og arbeider på Kristoffertunet og Det Økologiske hus og alle gjestene.

Mottoet for festivalen var "Skaper man vennskap, skaper man fred". Man knyttet bånd og gode vennskap under hele festivalen med likeverdige mennesker fra utland og innland og fikk kjenne på kroppen at vi er så like uansett hvilke land vi kommer fra. Selv om språket hindret oss i noe, kunne man for det meste ikke tenke seg at det var mennesker fra 5 forskjellige land man hadde fellesskap med. Barn og psykisk utviklingshemmede har en egen måte å kommunisere på, og de lo, danset og pratet uten hindring. Om kvelden fikk noen også oppleve Trondheim ovenfra, da det ble servert mat på Tyholtårnet.

Den 18. mai arrangerte Steinerskolen åpen skole. Denne dagen ankom de inviterte elevene fra Steinerskolen på Fosen. Elevene har arbeidet med fredsspørsmål i forkant av festivalen og hadde sine utstillinger denne dagen. De hadde åpen kafé, smiing, tinnstøping og mye annet. I felles-

Arne Næss og
Johannes Hertzberg.

skap har alle laget et fredshefte som ble gitt ut i forbindelse med festivalen. Kunstsolen hadde to store utstillinger på området, samtidig som de hadde workshops for barna og de psykisk utviklingshemmede.

Se-Vo (Voksenopplæringen) fra Lademoen fremførte et teaterstykke om Alladins lampe. De har dette som sin egen elevbedrift, og det var skuespillere fra mange land. De avsluttet med å by alle tilskuerne opp til Irakisk dans, og alle danset seg skikkelig varme i kulden. Om kvelden fremførte Gert Pedersen fra Danmark en fantastisk mimeteaterforestilling. Et språk som alle forstår!

19. mai var den offisielle åpen dag under festivalen. Vi hadde kafear med servering av økologisk mat siden vi er opptatt av økologi på stedet, og vi mener økologi er et virkemiddel for å skape fred. Fredsparken

ble høytidlig åpnet av Øystein Dahle, styreleder i World Watch Institute. De 6 språkene som står på pålen, ble presentert av 6 mennesker som ønsket velkommen på disse språkene. Henning Sommerro og Jon-Pål Inderberg arrangerte ny musikk som ble høytidelig fremført under åpningsseremonien, og Elin Anita Aasland sang "Den blå salme" arr. av Henning Sommerro.

Filosof Arne Næss og leder for Natur og ungdom, Ane Hansdatter Kismul, plantet to fredstrær som en begynnelse på Fredslunden til Steinerskolen. Dagen ble avsluttet med tre flotte fredskonsserter. Den første med Trønderbraz, et korps for psykisk utviklingshemmede her i Trondheim, Dalgård skolekorps og Native Immigrants, et sammensatt internasjonalt band fra NTNU som forøvrig hadde øvd inn et stykke sammen med Trønderbraz. Dadafon avsluttet kvelden med en fantastisk konsert for det frosne publikum.

20. mai var avslutningsdagen, og det ble arrangert utflukt til Jøssåsen Landsby, en av de 6 Landsbyene i Norge. Grillfest med dans, sang og musikk, og Gert Pedersen ga en ny mimeforestilling.

21. mai tok vi avskjed med våre meget godt fornøyde gjester. Vi avsluttet fredsfestivalen med å minne oss om mottoet vår: "Skaper man vennskap, skaper man fred".

Vi ønsker med dette arrangementet og med den nye fredsparken å vise at man må sette fredsarbeid på programmet for barn og funksjonshemmede, og at vi ut av dette kan skape noe nytt for fremtiden for alle mennesker. Slike fredspåler som denne på Rotvoll finnes det 200.000 av i over 180 land i verden. Dette sier litt om arbeidet som gjøres for å skape fred og samhold for alle mennesker i verden. Fredsfestivalen på Rotvoll er nå en del av dette arbeidet, men vi kan ikke avslutte her. Det er viktig å få fredsarbeid inn i skolen, det er her man skaper menneskeempati for fremtiden. La også de funksjonshemmede tale med sitt språk. Her har vi masse å lære, vi som er de såkalte "normale" i samfunnet. ■ ■ ■

ARKIVFOTO

En tur i Sverige

I desember dro fire personer fra Vallersund Gård til Järna. Det er ca en time sør for Stockholm. Her var vi på det såkalte "Lucia-møtet".

Tekst MARI KRISTIANSEN

De som var med var Dag og Corinna Balavoine, Eskil Rundberget og Mari Kristiansen. Sent på torsdagskvelden den 9. desember var vi fremme i Stockholm. Dagen etter dro vi til Järna der møtet skulle foregå. Om kvelden var det Nobel-fest. Det var 200 personer her. Alle hadde kledd seg i det stiligste og vakreste de hadde. Under middagen var det underholdning, musikk og aller viktigst: taler. Det ble holdt taler om de forskjellige folk som hadde fått nobelprisene dette året. Der fortalte bla. Dag om fredsprisvinneren Wangari Matai fra Kenya. Etter middagen ble det dans.

På lørdag og søndag foregikk møtet. Her var det 30 personer som deltok. Forskjellige nasjoner var samlet her. Folk fra Sverige, Norge, Danmark, Finland, Island og Latvia deltok.

Lucia-møtet var et forberedende møte til midtsommerfestivalen i juni.

Her ble vi delt i grupper der vi snakket om festivalen. Den første dagen, den 11. desember, snakket gruppene om hva vi mintes fra forrige midtsommerfestival 2003. Vi diskuterte om Johannes-spillet og kveldenes innhold. Den andre og siste dagen snakket vi om utfluktsdagen og markedet. Senere ble gruppene samlet og arbeidet ble sammensatt. Her var

det mange ideer til festivalen. Det var seriøse (og useriøse) forslag som ble diskutert. Temaet for midtsommerfestivalen er "Med hverandre, for hverandre". Da må vi altså lære oss å vise hvordan man bryr seg om hverandre. Dette møtet kalles Lucia-møtet pga at dette møtet skjedde rundt den 13. desember.

I 2003 var det 480 personer som var samlet i Järna på midtsommerfestivalen.

I disse dagene var det ikke møter hele tida. Utenfor møtene samlet vi oss og hadde sosialt samvær. Dagen før reisedagen ble det fortalt fra legenden om Lucia. Siden myten om Lucia er mest kjent i Sverige, så var det spesielt fint å få besøk av henne den 13. desember. Om morgenen ble jeg vekket av noen som sang. Døren ble åpnet, rommet ble opplyst og der sto hun i hvite klær med levende lys på hodet med foldede hender. Da rommet ble mørkt igjen og Lucia-toget dro, hadde jeg nettopp fått en nybakt lussekatt.

Den 13. desember reiste vi tilbake til vårt hjemland. Vi hadde vært hos vår "søta bror" i fem dager. Denne turen synes jeg var både innholdsrik og morsom. Her møtte vi mange snille folk som vi ble kjent med, så det blir artig å treffe dem igjen i sommer! Etter dette Lucia-møtet gleder vi oss bare enda mer til å komme til Sverige i juni. Vi håper det vil komme mest mulig folk hit. De som ikke blir med på dette, kommer til å gå glipp av noe veldig morsomt. For jo mer folk som kommer til denne festivalen, jo bedre blir den! ■ ■ ■

Eventyr – festival

”Den Grønne Ridder” er sikkert kjent av flere, og det tok vi som tema til årets eventyrfestival her på Landsbyskolen på Solborg.

Tekst og foto JAN BANG

En uke er jo en kort tid for å bli kjent med en rekke roller: prinsessen, kongen, den grønne ridder, den ondskapsfulle stemoren og flere andre. I løpet av fem dager skulle vi fremføre en forestilling, og alle på Solborg var invitert!

Per Engebretsen loset oss gjennom uken. Han er i de siste ukene i sin Steinerskole- lærerutdanning på Berle og hadde tatt teater som sin hovedoppgave. En bedre los kunne vi ikke ha funnet! Ritwa Liisa Blomberg ledet to kunstneriske maletimer, og det ble flere fine bilder, mye i grønt! Folkedans med vår lokale dansegjeng, Dalimellom, holdt vi på onsdag kveld, og de ble bra overrasket da Janne fra Vidaråsen sto opp fra rullestolen og danset rundt i Olavsalen.

Et av høydepunktene for meg var utflukten til Hadeland Folkemuseum, hvor Grethe Johnsrud ga oss et fint innlegg om hva eventyr kan bestå av, spekket med lokale fortellinger.

Ungdomstreff på Solborg

Det er mandag kveld, og vi sitter i en sirkel i Seminarsenteret på Solborg. Vi er samlet fra de Helsepedagogiske skolene i Oslo og på Hedemarken og fra Grobunn og Solborg. Bare fem dager til og vi skal fremføre en forestilling, alle på Solborg er invitert, og det kommer foreldre, lærere og elever fra de andre stedene. Klarer vi å skape en forestilling?

Tekst og foto JAN BANG

Vi snakker om de fire temperamentene, de fire elementene, vi synger et par sanger, noen leser et dikt. Kan vi gjøre litt eurytmi? Nesten alle har reist hit i dag, og de fleste er trette; nytt sted, nye mennesker å treffe og gamle venner treffes igjen.

I løpet av uken øves det hver dag, en forestilling vokser fram. Gruppen blir også knyttet sammen, vi har omvisning rundt Solborg i regnvær! Vi har en utflukt som er planlagt med fortelling og utsikt, men havner opp i et hopp-punkt for hangglidere. Vi sitter med utsikt over Ringerike og ser den ene etter den andre fly ut i luften og sveve nesten som engler foran oss, over oss, under oss. Det måtte være dagen vi opplever luften. Solnedgangen gir oss ilden. Vi har folkedans og stemningen er høy, musikken bruser og føttene tramper mot tregulvet i Olavsalen.

Den siste kvelden sitter vi rundt peisen i Asbjørnsen og Moe Hus. Hver og en sier noen ord om hvordan de har opplevd uken. Vi synger sammen, forteller et eventyr eller to. Vi er blitt en sammensveiset gruppe, vi har hatt det moro. I morgen skal vi vise frem en forestilling!

Fredag morgen kommer den ene bilen etter den andre. Til slutt er det over 30 besøkende! Folk fra Solborg strømmer også til, det begynner å bli trangt i Olavsalen når klokken nærmer seg 12. Forestillingen begynner. En stor stein ligger midt på gulvet. Med eurytmi, musikk, sang og dikt viser vi hvordan de forskjellige temperamentene møter en kampestein på livets vei. Da forestillingen er over bruser applausen frem. Alle ble revet med! En liten gruppe elever, landsbyboere, lærere og medarbeidere er stolte, glade og lettet. Fra Olavsalen strømmer vi tilbake til spisestuen, alle får suppe, og så er det kake for å feire en bursdag.

Dette samarbeidet er nå i sitt andre år, og vi er alle enige i at det må fortsette. Dette er en verdifull måte å overskride de porøse grenser mellom Camphillsteder og andre virksomheter som er medlemmer i Norsk Forbund for Helsepedagogikk og sosialterapi. Vi gleder oss allerede til neste år! ■ ■ ■

Fredag morgen ble det intense øvelser og generalprøver. Klokken 12 skulle landsbyen komme for å se på forestillingen vår! Det var jo ikke mulig for oss å lære lange tekster, så Per fortalte eventyret, mens vi som spilte rollene, illustrerte hver scene. Vi hadde øvet nok, så før forestillingen tok vi en god pause. Noen hadde tatt med både saft og kaffe og til og med litt kjeks og kaker. Spenningen var til å ta og føle på der vi satt i kjel-leretasjen og ventet på at klokken skulle bli tolv.

Kongen og dronningen ble introdusert, dronningen døde og hennes plass ble tatt av den onde stemoren. Den grønne ridder sendte prinsessen sin magiske bok, og den onde stemoren murte prinsessen inn i tårnet. Eventyret ble lagt frem, scene for scene, og begeistringen var stor da prinsessen tilslutt fikk sin ridder, og den onde stemoren ble trillet i en spikertønne! Alle spilte sin rolle, publikum klappet og vi var både glade og lettet.

Å fremføre teaterstykker er noe vi gjør mye i landsbyene. Det er en av våre måter å markere høytider på. I sitt første landsbyforedrag snakker Karl König om masker. Vi bærer alle masker, noen har evne til å forandre sine masker, andre er fengslet bak sin. Når vi trer inn i en annen rolle, blir vi kanskje bevisst disse maskene, muligens kan vi befri oss fra masker som knuger oss og tre inn i andre masker. Når vi diskuterer voksenopplæring, har ofte rollespill og drama kommet opp som verdifulle verktøy som kan brukes i pedagogikken.

Dette kom opp flere ganger i løpet av uken, og vi har nå begynt å diskutere muligheten for en mer formell teaterskole. Kan vi finne en form hvor de som vil være med i dramastykker, kan fordype seg i ulike rollespill? Kan vi veilede de som vil påta seg å fremføre et spill? Dette kan bli til en ny spire i Landsbyskolen. Vi tar gjerne imot innspill fra leserne av Landsbyliv. ■ ■ ■

Videregående klassesetur

Tre landsbyboere fra Solborg kommer nå mot slutten av sitt første år på en videregående utdanning som elever på Helsepedagogisk Skole i Oslo. Nå hadde de endelig fått anledningen til å ta opp en fordypning i en yrkesrettet opplæring, noe som alle i Norge har rett til, og som de fleste av oss tar for gitt.

Tekst og foto JAN BANG

De har reist frem og tilbake til Oslo en dag nesten hver uke, hatt timer her på Solborg og har deltatt på flere andre seminarer og kurs. Nå, ved skoleårets slutt, var det tid for å tenke litt på en klassesetur!

Siden trær, skog og treforedling har vært et gjennomgående tema gjennom året, var det naturlig å tenke på Norsk Skogbruksmuseum på Elverum som mål for en tur. Dette ligger også så gunstig til, at det lett kan kombineres med et besøk på Grobunn. Sånn var det at vi tidlig en torsdag morgen i mai kjørte østover fra Solborg i deilig vær, kanskje litt kaldt, men med sol og fin himmel. Vi måtte jo stanse for å få en pause ett eller annet sted, og da falt det naturlig å besøke den nyåpnede Henrik Wergeland-bygningen på Eidsvoll. Vi hadde nettopp hatt 17. mai, og utstillingen åpnet offisielt for bare to dager siden.

Det var mye flott teknologi der, vi befant oss på TV, vi kunne delta i en meningsmåling om demokrati, og det var mange bilder og utstillingsgjester. Målet bak det hele var klart,

at det er viktig at alle og enhver engasjerer seg i samfunnsdebatten, at det er bare ved en slik deltagelse at vi kan sikre oss et sunt rettsliv i samfunnet. Kunne gjerne ha hatt litt av tregrenings-ideen, etter min mening, men allikevel var det oppløftende og imponerende.

Da vi kom til Grobunn, traff vi flere fra skolen i Oslo, vi ble varmt tatt imot og fikk omvisning både på stedet og i omegn. Vi hadde en hyggelig sosial kveld og kunne installere oss på loftet som sovested. Dagen etter var det frokost, og så bar det av sted til Elverum.

Selv om skogen bare dekker en fjerdedel av vårt land, er skogen en del av vår tradisjon, vår bevissthet, vår folkesjel. Den står der som bakteppe for sagaene, for eventyrene, for nesten hver gård, og mest for de utallige mennesker som har forbundt sitt arbeid med hogst, fløting, saging og andre måter å bruke trevirke på. Museet var ikke bare et fint museum, og det var det jo, men også et minne om disse tradisjonene. Vi fikk se en gammel film om tømmerfløting, og det viste seg at den siste gangen de flyttet tømmer på denne måten, var i 1991. Nå har lastebilen fullstendig overtatt. Senere fikk vi anledning til å prøve selv, de hadde lagt opp tømmer ved siden av en liten elv, vi dyttet tømmerstokkene ned i vannet, haket dem ned strømmen, og så ble de sluppet ut i den store elven, akkurat som i gamle dager.

Til slutt samlet vi oss i en krets, sa adjø til våre venner fra skolen i Oslo og tok fatt på hjemveien. ■ ■ ■

Grobunn befrir vann

I vinterutgaven av Landsbyliv skrev vi en anmeldelse av boken "Flow-forms" av John Wilkes. John er opptatt av vann og at vannet får friheten til å bevege seg på sin måte. En av de store urettferdigheter vi gjør mot vann, er å tvinge det ned i rette rør.

Tekst og foto JAN BANG

Da jeg kom til Grobunn denne våren, viste Hans Bringeland meg hvordan de hadde gravet opp en bekk som i

sin tid, sikkert i 1950-årene, hadde blitt lagt i rør for å skape et større sammenhengende jorde. I de årene Grobunn har drevet jordbruk der, har de alltid hatt problemer med denne "bekken i fengsel". Vårflommens trykk var ofte for høy, rørene sprakk, det oppsto lekkasje og oversvømmelse. Nå har de endelig fått vekk de store rørene og steinlagt bekkefareet. Nå slynger det seg en fin bekk med piletrær plantet på hver side. Den renner åpent ned til en dam og videre til flere dammer og våtmarker.

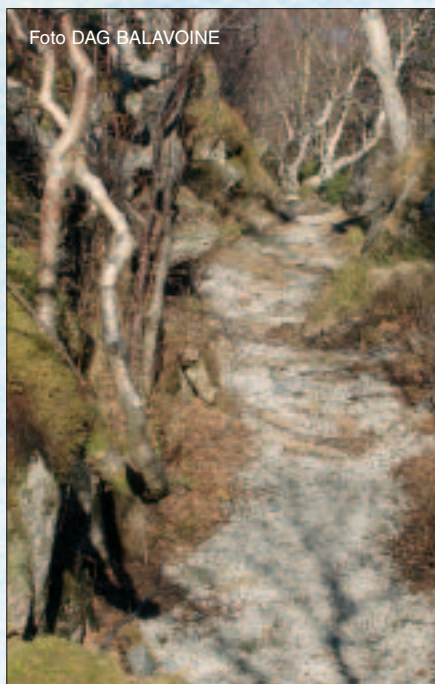
Disse kunstige myrene har enda en funksjon. Vannet som renner her, er stort sett overflatevann, samlet fra de store jorder og åkrer som ligger rundt på Hedemarken. Her er det noen få økologiske og bio-dynamiske bønder, men de fleste benytter seg hyppig av kunstgjødsel. Vannet tilfører derfor mye kunstige næringsstoffer og renner videre ned i andre bekker og elver til Mjøsa. Dette store vannet har, som så mange andre vann i lavtliggende strøk i Norge, et høyt innhold av disse kunstige næringsstoffer, som bidrar til en algeutvikling som tar opp surstoff, og dette i sin tur har skadevirkninger for livet i vannet.

Grobunn etablerer nå dammer og våtmarker hvor det skal vokse siv og andre planter som liker høy fuktighet.

Disse plantene vil bruke de kunstige næringsstoffene og ta dem ut av vannet. Dette vil gjøre vannet renere, og dermed forårsaker dette mindre skader videre i vannsystemet. Sivet kan høstes regelmessig, legges i komposthauger og bidra vesentlig til dyrkingen på Grobunn.

Alle vinner! Vannet får renne fritt. Grobunn får en tilførsel av god kompost. Det blir et større biologisk mangfold med vann og våtmark. Vannet i Mjøsa blir litt renere. ■ ■ ■

For ein vårdag

Tatt fra Rostadheimen Nytt • 1/2005

Tru det eller ei. I dag var det ein stemme på radioen som sa: SOLBYEN BERGEN! Det er vel å gå litt langt sjølv for ein bergensar. Men så er det dette som hender når ein lengtar seg sjuk etter sol og varme etter ein lang vinter. På slike dagar som vi har hatt no sidan påskeveka med skyfri himmel om dagen og Løven og Orion tronande på nattehimmelen, så kan ein vel tillate seg å slå på stortromma.

Og for ein dag for langtur! «Vel, om eg må få lov, så seier eg at i dag går turen til Osterøy.» sa Inger Margrethe då vi kom på arbeid i dag tidleg. «Eg veit om ein fin tur i vårsola.» Snart svinga vi oss rundt på dei smale vegane til vi kom til ein skogsveg. Vi forlot bilen og heile sivilisasjonen. Framfor oss låg ein smal dal med bratte lier på begge sider. Kyrre laga eit vårhyl og kvapp kanskje då han fekk svar. Han prøvde ein gong til. Og svar fekk han. Ho-ho! Ekko! Han slutta ikkje med det første...

Vi møtte ein klasse, så ein bonde med motorsag og to eldre damer på spasertur. Ellers var det stille, stille, bortsett frå eit yrande fugleliv og vatn som sildra og rann. Inst i dalen ligg eit skar med ein veg som går i sikk-

sakk oppover. Det er dei vidgjetne Kossdalssvingane. Vi hadde tenkt å klatre oss oppover, men dei låg heilt i skugge. Så vi slo oss heller til i sola nede i dalen ved vatnet, – og der var det vi såg dei. Kven?

Ja, kven hadde vel trudd vi skulle få oppleve noko slikt! Kva handlar diktet som heng over senga til Kurt Ståle om? Kva er eit av yndlingsorda til Kurt Ståle? Kvifor står Kurt Ståle alltid og speidar over til Osterøy frå huset sitt?

Aldri har vi sett Kurt Ståle sitte så lenge og sjå opp mot himmelen. Først såg vi ein svær fugl. Kan det vere ørn? spurde vi kvarandre. Kurt Ståle vakna til og såg opp frå kaffekoppen. Fuglen forsvann bak fjellet. Frå ei fjellhulle på den andre sida høyrde vi noko, og der såg vi ei ørn stige. Ikkje noko flaksing med vingene her! Den store fuglen gjorde som i diktet: «Ørnen flyger i vide ringer..» Det vart ikkje meir kaffedrikkning. Det var ikkje mulig å få kontakt med Kurt Ståle. Han var heilt forgapt.

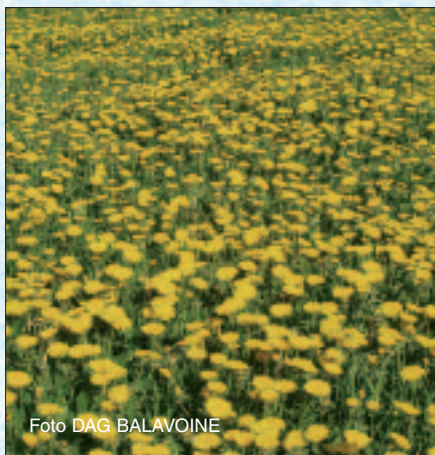
Og vi? Å oppleve Kurt Ståle snakke om ørn er ein ting. Å oppleve Kurt Ståle sjå på ei levande ørn er noko heilt anna. Og vi berre spør: Kor mange dagar og veker og år har ikke Kurt Ståle stått og speida over til Osterøy frå Primen eller Kvarten?

I dag møttest dei: Ørna og Kurt Ståle.

Og dette er ingen aprilsnarr, for det hende i dag, siste dagen i månaden mars.

Irén Kleiven

Rostdaheimen Nytt
Garnesveien 166
5264 Garnes
Telefon 55 53 10 10 ■ ■ ■

Hvorfor Kristen?

Hvorfor er det i dag ofte pinlig å kalle seg kristen?

Hva slags religiøse spørsmål har ungdommen i dag?

Hvorfor vet flere mennesker om en østlig meditasjonspraksis, men få har hørt om en kristelig skole- ringsvei?

Er Offerhandlingen tidsmessig riktig i et samfunn som legger tilside alle formelle ritualer?

Hva er hellig?

Har individet en plass i nye sosiale former?

Slike spørsmål ble tatt opp i det internasjonale stevnet for religionslærere og handlingsholdere, som fant sted i Goetheanum mellom 15. og 17. mai i år.

Omtrent 130 mennesker fra Mellom-Europa, Nord-Amerika, Storbritannia og Skandinavia kom sammen for 3 dager til foredrag, arbeidsgrupper og kunst. Mange blant disse arbeider innenfor helsepedagogikk og sosialterapi. Stevnet som er åpent for alle som er interessert i spørsmål angående det religiøse, finner sted hvert år.

Det ville være fint om flere fra Camphillstedene og Steinerskolene i Norge kunne delta neste år fra 9. til 11. juni 2006. Hvis du vil ha et program, ta kontakt med meg.

I slutten av august treffes flere mennesker fra alle Camphillstedene i Norge for å ta opp spørsmål om Offerhandlingen og Søndagshandlingen for barn. Kan vi lage plass i vårt daglige liv for samtaler rundt dette temaet, slik at deltagerne kommer til møtet med stedets spørsmål og streben? Ta kontakt med meg.

Corinna Balavoine, Vallersund Gård, 7167 Vallersund.
corinna.balavoine@freewave.cc

Fagdagene på Grobunn 7. og 8. april 2005

Norsk Forbund for Helsepedagogikk og Sosialterapi sine fagdager ble i år holdt på Hamar Helsepedagogisk Steinerskole og Grobunn.

Tekst og foto ANNE LANGELAND
Foto DAG BALAVOINE

Anne Langeland var på Fagdagene på Grobunn og håper at mange flere medarbeidere og foreldre vil bruke denne muligheten til å begeistre seg for oppgavene i dagliglivet neste år.

Til Fagdagene kom medarbeidere fra de Helsepedagogiske skolene, hjemmene og landsbyene. Foreldre var også invitert. Foruten foredrag og mindre innlegg hadde vi samtalegrupper og ikke minst omvisning på Steinerskolen på Hamar og hyggelig opphold på Grobunn.

Torsdag begynte med et foredrag av Bente Edlund: "Fra rasehygiene til rettighetstenkning". Bente Edlund arbeider på sin doktoravhandling om helsepedagogikk og sosialterapiens historie i Norge og Norden. Ett av de spørsmål hun stiller er "Hva slags behandling fører ideen om reinkarnasjon og karma til?"

Kristendommen og legevitenskapen har tradisjonelt tatt vare på de svake. Rundt 1900 fikk vi en biologisk forståelse av mennesket (darwinismen). Den førte til bekymring for degenerasjon og den konsekvente tanke at mindreverdige individer ikke må få lov til å formere seg fordi det er viktig å ta vare på folket.

Menneskene ble klassifisert: Åndssvake, dyriske, moralsvake, født kriminelle osv. Arv og miljø skulle ligge til grunn for menneskeforståelsen. Vi får lover om sterilisering. Psykisk utviklingshemmede, epileptikere og landstrykere ble sterilisert. Den logiske konsekvens av en slik tenkning ser vi i Hitlers gasskamre. Men også før krigen ble det utført 70 000 "barmhjertighetsdrap" på såkalte mindreverdige individer og 150 000 barn ble sultet i hjel på sykehusene i Tyskland.

Opp gjennom historien er mennesket vekselvis blitt betraktet som et sosialt vesen eller som et biologisk

vesen. Det ytterliggående resultat av det første er adferdsterapi, av det andre, rasehygiene. Antroposofiens syn på karma og reinkarnasjon står i motsetning til begge disse syn.

Rudolf Steiners Helsepedagogiske kurs fra 1924 er fri fra all tale om det arvesvake mennesket eller mindreverdige individ. Det er en av grunnene til at vi kan bruke det som grunnleggende tanker i dag. Steiner bruker aldri negative karakteristikk, men snakker om det inkarnerende individet. Arven er bare en liten flåte som vi kommer til verden på. Individualiteten og dens utvikling er det viktigste. Ingen barn ble hentet ut av de antroposofiske institusjonene under krigen. Medarbeiderne klarte å gjemme dem og lure myndighetene hele veien. Etter krigen trengte ikke de antroposofiske institusjonene å ta et oppgjør innad med rasehygiene og vi ser at helsepedagogikken får en veldig oppblomstring

I den offentlige omsorgen kommer det også opp nye tanker etter krigen: Likeverd, normalisering og rettigheter.

Helgester Helsepedagogiske Hjem i Bergen var et svar på 50-tallets barmhjertighetstanke.

Vidaråsen Landsby som startet i 1966, var et svar på tidens normaliseringstanke.

Men hva nå? Hvordan svarer det sosialterapeutiske/ helsepedagogiske miljøet på tidens spørsmål? Blir det nå en privatisering ut fra økonomien og slik at foreldre må ta ansvar hele livet?

Ligger vi litt på vent og håper at pendelen skal begynne å slå tilbake? For øyeblikket fungerer de antroposofiske stedene som oppfangere for dem som faller ut av det offentlige systemet, men på den måten støtter vi systemet.

Bentes spørsmål til oss munnet ut i: Hvordan kan vi skape noe nytt utifra en forståelse for tidens utfordringer?

Den neste foredragsholderen var Adja Assmussen fra Kvarntunet i Sverige. Han spurte: Hva forventer de psykisk utviklingshemmede av oss? Hva har de rett til å forvente?

Bente Edlund arbeider på sin doktoravhandling om helsepedagogikk og sosialterapiens historie i Norge og Norden.

Hvert eneste menneske forventer at han skal bli møtt som et menneske. Jeget forventer seg å kunne ta tak i sin kropp ikke for å tilfredsstillte drifter og begjær, men for å kunne lære seg noe. Hjelper vi den psykisk utviklingshemmede til at hans jeg kan ta tak i hans vilje, eller er det vår vilje som leder? Som voksen har jeg en oppgave ved at de rettigheter som finnes tilfredsstilles. Dette er min plikt. Men kjærlighet er å kunne bruke viljen til å gjøre det som jeg må gjøre uten at noen må si det og uten at noen andre må vite det. Dette er plikt og kjærlighet som alle voksne mennesker må få stå inne i. Hjelper vi den utviklingshemmede til en slik Jeg-utvikling? Bruker han bare et språk som vi har lært ham? Gjør han bare det som ytterverden forlanger, eller hermer han etter det som han har sett? Eller er hans Jeg i forbindelse med det han sier og gjør? Det er nemlig hans rett til utvikling. Det er vårt ansvar å hjelpe ham dit.

Legen ser på fortiden og stiller sin diagnose, sykepleieren gjør det som trengs her og nå, som helsepedagoger eller sosialterapeuter arbeider vi for fremtiden, vi skal vise retningen hvor hen man kan gå. Vi må holde hendene vekk fra diagnostikken og hjelpe hvert menneske slik at han kan kunne finne sin egen veg. ■ ■ ■

Representantskapet på Vallersund

Der lå de på kne, det ene representantskapsmedlem etter det andre. De huket seg ned og kikket gjennom et hull i en papppmodell for å se på utsikten.

Tekst JAN BANG
Foto DAG BALAVOINE og
SVERRE WOXEN

Vallersund vil bygge en forsamlings-sal, et kulturbygg, og lørdag morgen den 28. mai var avsatt for en orientering. Først ga arkitekt Espen Tharaldsen en oversikt over goetheanistisk arkitektur som innledning til dette prosjektet. Værgudene smilte, solen kom frem, vinden la seg og vi gikk samlet opp til selve tomten på en knaus ovenfor bygningene, litt nord og nedenfor vindmøllen.

Tharaldsen, sammen med medarbeiderne på Vallersund, er i en planleggingsprosess som er langt fra ferdig. Det er mange detaljer og punkter som må tas i betraktning, men noen hovedtrekk er mer eller mindre blitt fastslått. Tomten er alle enige om. Også selve formen, en rund bygning med lyssjakt i midten, hvor et stort vindu blir bakteppet for en scene som vil romme plass til omtrent 100 tilskuere. Kafeteria skal det være, garderober og mye plass til sosialt samvær, lobby og inngangsparti. Vi tok opp saken en gang til på søndagen, og det var stor begeistring blant de som var tilstede og en enighet om at vi må finne en løsning som gjør dette økonomisk mulig.

Representantskapet møtes to ganger i året. Det blir en større samling i november på Vidaråsen, hvor også lokale styremedlemmer er velkomne. Hver forsommer blir det en mindre samling, bare medlemmer, og denne forflytter seg fra sted til sted. Nå er det sommer, selv om det er kaldt i været for oss pyser som kommer sørfra! Og her er vi på Vallersund og skimter nordover gjennom et lite hull, med Adsenøyene i Norskehavet på horisonten rett nord for oss.

Møtet begynte på fredag kveld med en evaluering av Vallersunds arbeid med rusmisbrukere. Det kom frem to unike egenskaper ved dette arbeidet. Først og fremst har det foregått i over 20 år, lengre enn noen annen tilsvarende virksomhet i Norge!

Kombinasjonen av rusmisbrukere, medarbeidere og deres familier og psykisk utviklingshemmede som bor, arbeider og deler sine liv, er helt unik her i landet. Fremleggelsen av evalueringen la vekt på hvor slitsomt dette arbeidet er i lengden, og det problemet at alle i landsbyen må forholde seg til regler som er tilpasset forhenværende rusmisbrukere. Siden behandlingen i dette tilfellet består av en livsstil, er det vanskelig å dokumentere kompetanse på en måte som aksepteres av myndighetene, og dette gjør det uhyre komplisert for Vallersund å oppfylle de nyere krav som stilles for denne slags arbeid. Evalueringen er en prosess som fortsetter internt på Vallersund, men det er klart for alle at det henger et spørsmålsteget ved om arbeidet kan fortsette.

Opgaver finnes det nok av. Landsbystiftelsen har mottatt et brev fra en gruppe foreldre tilknyttet Grobunn og Helsepedagogisk Skole på Hedemarken. De er bekymret for sine barn, om hvordan det skal gå

med dem i fremtiden, og om vi kunne treffes for å snakke om muligheten for å bygge enda en landsby. Under samtalen om dette kom det frem at vi egentlig har få tilbud for aldersgruppen 18 til 25 år, og at dette er noe vi må arbeide videre med. Det var snakk om et folkehøyskolelignende tilbud, og det vakte stor begeistring. Solborg og Landsbyskolen der har utviklet både et videregående tilbud og en omfattende seminarvirksomhet for voksne landsbyboere, men folkehøyskoletilbudet vil være et tilbud for psykisk utviklingshemmede etter videregående. Kanskje Vallersund Gård kunne tenke seg å bli involvert i dette prosjektet, dersom det skulle vise seg at det ikke er mulig å fortsette med rusmisbrukere slik det har vært i de siste årene.

Hvert sted ble bedt om å legge frem hvor langt de hadde kommet med å dokumentere helse-, miljø- og sikkerhets- (HMS) rutiner. Dette er jo ikke så enkelt som det ser ut til idet vi ikke er institusjoner drevet av spesialutdannete profesjonelle.

(Fortsetter på side 14).

våre oppgaver ut fra dypere ideer. Dette har vært under behandling i flere år og er omtalt av Dag Balavoine i boksen under denne artikkelen.

Representantskapet er ikke bare et treff hvor det snakkes i det uendelige. Vi deltok på samling søndag morgen, vi inntok måltider og pauser på Butikken, hvor vi traff medarbeidere og landsbyboere fra Vallersund. Lørdag kveld var det en forestilling i fjøset med lys og musikk, en virkelig fin fremføring som fikk meg til å tenke mye på hvordan vi er styrt av andre krefter, og hvor mye styrer vi oss selv. Vi fortsatte til Ilja Hus hvor det var musikk, lek og spill, god mat og iskrem.

Vallersund i slutten av mai har kveldsol til klokken 23, og lyset fortsetter hele natten. Flere gikk turer til langt på natt for å fornemme denne selsomme naturen med havet, lyset og den kalde nordavinden. Vallersund er en opplevelse! ■ ■ ■

Det landsbyene tilbyr er en livsstil hvor alle kan finne sin plass med eller uten spesielle behov. Vi prøver å skape familielignende husfelleskap og arbeidsplasser drevet av en vennekrets. Det er viktig at hvert sted utvikler et system som egner seg til det stedet og til de medarbeiderne som bruker det. Det er også en mulighet at vi samarbeider med et system som kalles "Veier til kvalitet", som er utviklet av sveitsiske virksomheter i tråd med tregreningen.

En annen viktig sak som vi alle kan samarbeide om, er feiringen av 40 års jubileet for stiftelsen av Landsbystiftelsen. Vi ble enige om at feiringen skal foregå på Vidaråsen med en konferanse neste pinse, om ett år, og at de andre stedene finner andre måter og tidspunkt å markere begivenheten på.

For å støtte samarbeidet mellom Camphill-landsbyene og for å knytte bånd med partnere i det større samfunn er det blitt opprettet et kontor i Oslo i samme bygning som Cultura Bank: Kontoret har fått navnet Dialogos. Dette er betydelig lettere å si enn "Ressurs-senter for Sivile Initiativer", som var det opprinnelige navnet på prosjektet, hvor Adrian Bowden skal arbeide på deltid.

Det var to store saker som ble tatt opp gjennom helgen. Den ene har med forandringer av forskrifter og vårt forhold til myndighetene å gjøre.

Den andre omfatter en intern forandring vi vil gjennomføre som gir et mer handlekraftig hovedstyre og et representantskap som i sterkere grad kan prioritere åndslivet og belyse

Opphevelsen av forskriften for Landsbystiftelsens institusjoner

Ting tar tid innenfor departementets vegger – lang tid og enda lenger. Det ble ikke opphevelse av forskriften i januar eller mars, ikke mai og ikke i juni heller.

Tekst DAG BALAVOINE

I forrige utgave av Landsbyliv ble det beskrevet hvordan Camphill-landsbyene nå vil opphøre å være institusjon under sykehuslovgivningen, men likevel fortsette å utvikle landsbyene etter sine målsetninger og fortsatt få full finansiering direkte fra staten. Vi venter bare på at den gamle forskriften skal bli formelt opphevet.

Det viser seg at finansdepartementet ikke hadde fått beskjed fra sosialdepartementet om at opphevelsen var forestående og at konsekvensene av opphevelsen ville vise seg i finansdepartementets regnskap for 2005. De hadde altså

ikke budsjettert utgiftene for trykdemidlene til landsbyboerne i 2005. Dette er dårlig byråkratisk håndverk, spør du meg. Det er altså nå bare å håpe på at departementet likevel finner mulighet til å oppheve forskriften før 1. januar 2006.

Det er flere i landsbyene som har ventet på, og til og med er blitt lovet, at de snart skulle få bedre råd til det ene og det andre fordi de nå vil få full trygd. Vel, den tiden kommer nok, men den lar vente på seg. Kanskje vi altså må vente til utpå nyåret for å se at de nye forholdene vil tre i kraft.

Som en av de ansvarlige for kontakten mellom landsbystiftelsen og sosialdepartementet vil jeg beklage denne underlige saksgangen og si at jeg skal gjøre mitt beste for at departementet prioriterer å ordne opp i dette så snart som mulig. ■ ■ ■

Internasjonal Camphill-konferanse

For to år siden organiserte folk i Camphill Skottland en konferanse for å minnes Karl Königs 100-års fødselsdag. Denne ble holdt i New Lanark, som i dag er et flott konferansesenter og museum, bygget inn i de gamle industrilokalene der Robert Owen for to hundre år siden begynte sitt eksperiment i samvirke og pedagogikk.

Tekst og foto JAN BANG

I skolen han bygget for arbeiderbarna fastslo han at lærerne skulle være *vennlige* mot barna. Hva sier det om hvordan det var på alminnelige skoler på den tid?

Det forholdet Owen klarte å skape mellom eiere, arbeidere og forvaltning i industrien skapte i sin tid begynnelsen til det internasjonale

samvirke (International Co-operative Society), og det er grunnen til at König tok Owen som representant for en av pilarene til Camphill bevegelsen, et forbilde for den økonomiske sfære, hvor brorskapet er hovedkvaliteten.

Konferansen var vellykket, litt over 150 deltagere kom, fortrinnsvis fra de Britiske øyer, de fleste fra Camphill, men mange fra relaterte virksomheter eller individer som følte seg tiltrukket av vårt arbeid. Det var begeistring for at dette skulle gjøres om igjen, og i april i år samlet det seg enda flere fra enda flere land. Vi var til sammen omkring 200, og flere hadde hatt lyst, men det var ikke mer

plass! En gruppe med landsbyboere og medarbeidere kom fra Soltane i USA, to deltagere var der fra Solheimar på Island. Det var folk fra Holland og en gruppe fra Tsjekkia som ville stifte en ny virksomhet i Praha. Fra Norge kom det åtte deltagere fra Solborg og Vidaråsen, både medarbeidere og landsbyboere.

Konferansen hadde som tema "Å Bygge Fellesskap Sammen" (Building Community Together), og dette ble behandlet på flere ulike måter. Det var kunstneriske verksteder som man kunne velge mellom, og hver dag et par større foredrag. Høydepunktet for mange var David Newbatts innlegg om kreativitet. Han er sikkert kjent hos mange for sine fine malerier. Det var han som malte Olavsalens veggmaleri på Solborg og det sentrale bilde med fotvaskingen i samlingsrommet på Vallersund Gård. Dette var en spennende forestilling hvor han beveget seg gjennom salen for å belyse opplevelsen av trygghet og av sikkerhet, og hvor han involverte landsbyboere fra forskjellige steder.

Et annet høydepunkt var foredraget av Aonghus Gordon, som har stiftet flere virksomheter tilknyttet Camphill. Han innledet med å snakke om den gamle hierarkiske samfunnsmodellen som vi har arvet, symbolisert av pyramiden fra egypterne, trekanten med den overordnede på toppen. Han viste oss hvordan antroposofien

peker fremover til en sirkel, et fellesskap hvor alle står like i sin frihet. Men han rådet oss fra å ta dette skrittet for fort, da kan det lett oppstå kaos, og forvirring kan herske. Vi må gå fremtiden i møte med forsiktige og gjennomtenkte skritt. Tidens åndsvesen vil ikke bli forhastet.

Som på mange konferanser, er det tiden mellom foredrag og organiserte aktiviteter som er det viktigste. Da får man tid til å stifte personlig kontakt med folk fra andre steder og andre land. Dette var det anledning til her også. I tillegg hadde vi den flotte naturen, "The Falls of Clyde". Nå kan det lett sies fra norsk side at vi har flere, større og mer imponerende fosser og stryk her i landet. Men New Lanark har vært et ettertraktet sted i flere hundre år, og mange kjente og ukjente malere har avbildet elven. De gamle industribygningene er pent felt inn i landskapet, vannhjulene går igjen, noe av maskineriet virker og flere av husene er åpne som museer.

Jeg er sikker på at denne konferansen kommer til å ha ringvirkninger i fremtiden med besøk både frem og tilbake av de som traff hverandre. Det er slike samlinger som forsterker vår bevissthet om at vi er en større bevegelse, og at vi har noe å formidle utover til andre som står oss både nær og fjernt. ■ ■ ■

dette frie og demokratiske Sør-Afrika. Her er også muligheter!

På samme måte oppdaget jeg fort hvor store forskjeller som eksisterer i økonomisk basis for de ulike Camphill-fellesskapene. Noen av oss har bunnsolid finansiering, andre ikke. Noen av oss er nær hundre prosent avhengige av staten, andre ikke. I en nord-sør kontekst er norske landsbyer velfødde og kanskje mette? (Norge stilte med den største delegasjonen.) Fører statsfinansieringen til at vi har blitt sløve? Vårt daglige fokus i vestlige land blir i alle fall et annet enn i Afrika: Vi lar oss engasjere av forskrift og internkontroll, mens andre må ofre månedslønna. Burde ikke Camphill på internasjonal basis kunne dele mer av ressursene? spør jeg, litt lettvent. Men samtidig – samtidig – ser jeg at Camphill deler ressursene som få andre på det menneskelig plan: Her var mange deltagere som har møtt hverandre tidligere, bodd og arbeidet over hele verden. Og knoppskyting skjer stadig, basert på økonomisk støtte fra andre landsbyer.

En stor takk til alle dere som deltok – og ikke minst til arrangørene, et solid regnbue-team på Camphill Hemel en Aarde i Hermanus. Dere gjorde dialogen og festen til en stor opplevelse! ■■■

Aage Rundbergets innlegg på konferansen finnes som kronikk i denne utgaven av Landsbyliv.

Camphill som global landsby og "regnbuesamfunn"

Tanker etter International Dialogue Meeting 2005

Om lag 110 styrerepresentanter fra ulike Camphill-fellesskap over hele kloden møttes i år i Sør-Afrika til seks dagers internasjonal konferanse i kystbyen Hermanus utenfor Cape Town. Jeg var én av de heldige som fikk reise i egenskap av styreleder på Solborg.

Tekst og foto ASBJØRN TUFTO

Denne type samlinger holdes hvert tredje år. Dialogen var god og lærerik, men også noe søkende i forhold til spørsmålet: Hva vil vi med denne samlingen? De programfestede målsettingene var flere: Hva kan vi lære av hverandre, Camphills videre utvikling og lokalstyrenes rolle samt å ha det gøy sammen.

Vi drøftet mange tema: Fornybar energi, alderspensjon, landsbybeboernes rettigheter, konfliktløsning, arbeidsavtaler, forholdet mellom idealer og lovens krav, rekruttering av medarbeidere og styremedlemmer og forholdet til storsamfunnet. Kanskje var mål og temaer litt tilfeldige. I alle fall lå det ingen bevisst plan til grunn for hvordan samlingens mange tema skulle følges opp.

Siste kvelden gjorde ordstyrer Inez Zyglia en stor jobb med å samle trådene og troppene til et forpliktende arbeid med å følge opp de ulike temaene. Blant annet ble det dannet internasjonale arbeidsgrupper for temaer som alderspensjon, fornybar energi og neste Dialog 2008 i Nederland.

En kontrastrik opplevelse for meg var turen til Zwelihle Township i

Hermanus, hvor det bor 15-25 000 svarte i enkle skur, de fleste på jakt etter jobb. Like ved ligger Steinerskolen med elever fra samme township og fra fargede samfunn, men foreløpig uten hvite elever. Hvite foreldre tør ennå ikke å sende sine barn dit pga. kriminalitet og usikkerhet om faglig kvalitet.

Hvordan bygge Nelson Mandelas "regnbuesamfunn" på ruinene av apartheid, spør jeg? Forskjellene er enorme, og Camphill-landsbyen eller steinerskolen er ikke annet enn små sikkerhetsventiler i en sosial trykkoker. Hva skal vi gjøre i forhold til de store sakene fattigdom og AIDS? Det kan virke håpløst. Men samtidig registrerte jeg mye håp og stolthet i

Noen av de norske deltagerne. Foran: Geoffrey Bass, Asbjørn Tufto og Asmund Kalstveit. Bak: Kirsten Lier, Aage Rundberget, Eric og Marja de Haan, Soili Turunen, Gerrit Overweg, Magnar Lier, Adrian Bowden og Angela Rawcliffe. Irene Bass, Per og Ragnfrid Frost, Grete Haug og Bente Tufto var ikke tilstede da bildet ble tatt.

Tapola feirer 30 år

Sylvia Koti, et hjem og en skole for utviklingshemmede barn, åpnet i 1970 i Lahti i Finland. Tapola var et ønske fra foreldre, barn og ungdom fra Sylvia Koti, som ville skape et trygt sted for ungdommen som var ferdige på Sylvia Koti. De engasjerte foreldrene ville skape et liv i fellesskap hvor arbeidet istedenfor skolen stod i fokus.

Tatt fra Tapola Lehti, vinter 2004/2005, oversatt av Jan Bang fra det engelske vedlegget, og litt forkortet.

Landsbyimpulsen som startet i Botton i 1955, og som i dag har spredd seg til mange andre land, hadde endelig funnet sin vei til Finland. En arbeidsgruppe av foreldre og medarbeidere ble satt sammen for å lete etter en passende gård som kunne bygges om til en landsby for voksne. En kort stund senere ble det opprettet en stiftelse for å støtte landsbyen, og kapital kunne samles til dette formålet. Snart ble det funnet et sted i Orimattila Niinikoski, så vi kunne forhandle om en leieavtale for Tapola.

Rehabiliteringen av gårdsbygningene begynte våren 1970, og vi ønsket å åpne Tapola den påfølgende høst. De første landsbyboerne flyttet inn i hovedbygningen i oktober 1974. De var 12 elever som var ferdige på Sylvia Koti, og 5 medarbeidere. Det var mer arbeid med rehabilitering av driftsbygninger og gårdsarbeid enn de kunne gjøre. Innen to år gikk befolkningen opp til 28, og da var det for lite plass til alle. I 1976 var tre bygninger oppført, og dette ga anledning til 16 mennesker fra Helsinki å flytte inn. Da var det omkring 50 mennesker som bodde i Tapola. Jordbruket, melkekyr, høner, sauer, gris og gartneri sørget for at det var nok mat til alle.

I 1978 kjøpte vi gården Rantakari, og hovedbygningen ble dagens vevstue. Den gamle stallen ble også ombygget. Året 1980 var "Året for Handikappede" for Rotary bevegelsen, som søkte etter prosjekter de kunne hjelpe. Tapola ble en av disse.

Stallen ble en bygning for flere funksjoner, øverste etasje ble spise- og festsal for hele landsbyen, og verkste-

der, badstue, lager og kjølerom ble innrettet i første etasje. Prosjektet stod ferdig i 1981. I 1983 ble huset Kallio til salgs, og vi bestemte oss for å kjøpe det også. Alle foreldre, søsken og venner skapte en stor og sterk støtteforening med over 350 medlemmer. Mange basarer og feiringer ga oss mye glede, og selv om det økonomiske utbyttet ikke alltid var så stort, kunne vi føle fellesskapsånden som ga oss krefter til å fortsette i det daglige liv.

Vi må også nevne mottagelsen og hjelpevilligheten fra våre naboer i det daglige. Helt fra begynnelsen av var det Tapolas mål å bygge en livsstil etter Rudolf Steiners sosiale former, både i høytidsfeiringer og i dagliglivet. Entusiasmen preget pionerfasen, og mange av de vennskapsbånd som da ble knyttet, varer ennå i dag.

Tapolas senere historie

Etter at Maija og Aimo Kuusisto forlot Tapola, ble hovedansvaret for stedet lagt på skulderne til Silja Penttonen. En kort stund senere ble landsbyen forsterket av Kraus-familien, som kom fra Tyskland i 1987, og Ludwig Kraus overtok bakeriet. Året etter kom Juha og Sirkka Degermann, og Juha overtok viktige kontorsaker.

Gården vokste med flere kyr. Vi leiet noen ekstra mål fra en nabo og bygget et nytt fjøs. Ungdyrene er nå i det gamle fjøset, og der melkes det siden melkemaskinen er der. En kort stund før det nye fjøset ble ferdig, bygget vi opp et nytt fjøs for høytør-

king, reparasjonsverksted, meieri og urteverksted. Sylvia Koti tilbød oss lysverkstedet, som de ikke hadde brukt på flere år. Alt utstyret og mengder med voks ble flyttet til Tapola. Over vinteren ble urteverkstedet omgjort til lysverksted, siden urtearbeidet var over på høsten. Disse to virksomhetene deler det samme rommet enda, den ene om sommeren og den andre om vinteren. Dette har fungert bra siden det stort sett er den samme gruppen som utfører begge jobbene.

Det var Juhas ansvar å føre landsbyen i mange år, men hans helse ble verre under presset. Så i 1999 flyttet Degermannfamilien til Lahti, og Ludwig Kraus flyttet full tid til kontoret.

Flere ombygginger er blitt gjort i det siste. En kafé åpner tre ganger i uken, og folk fra Tapola og fra Niinikoski kommer. Et stort hus til ble kjøpt i Niinikoski og blir rehabilitert for en gruppe som flytter inn i år.

Vi har arbeidet i 30 år som et Camphillfellesskap og ser at flere utfordringer kommer til å møte oss i fremtiden. Men nå som vi er voksne, ser vi på vår fremtid med tillit; målet er å la menneskelige forhold vokse og utvikle seg. Vi stoler på at vi får hjelp fra den åndelige verden, særlig siden vi som mennesker ikke kan se meningen bak vanskelighetene som vi opplever. Når vi ser tilbake på vår historie, kom det alltid uventet hjelp der når vi trengte det. Så vi ser fremover med tillit, uansett hva som vil skje.

Saila Roihu, Maija og Aimo Kuusisto

Mitt siste brev fra Botswana

Det har ikke skjedd så veldig mye den siste tiden. Det føles på en måte litt som tiden før sommerferien, selv om vinteren er på full vei framover her; det blåser, dagene er kjøligere, men behagelige, og nettene har blitt kalde.

Tekst og foto SARAH BASS

Botswana 04.05.05

Det er faktisk så kaldt at jeg har tatt frem soveposen min i tillegg til de fire tykke pleddene. Men så har ikke huset mitt noe isolasjon, bølgeblikktak og betongvegger er veldig varmt om sommeren og veldig kaldt i vinternetter.

Appelsinsesongen har begynt, så vår store "Orchard" (epletrehage) er nå full av saftige appelsiner. Elevene har nesten tre ukers ferie, så det er tomt og stille her, men når de kommer tilbake, vil de ha det travelt med å plukke og selge appelsiner. Men da er også min tid her så godt som over.

I begynnelsen av april kom mine foreldre på besøk. De fikk sett litt av Botswana, og deretter kjørte jeg med dem ned igjennom Sør Afrika til Camphill Hermanus. Jeg har bare et førsteinntrykk fra Hermanus, men var veldig imponert over husene; jeg fikk følelsen av familiehus som i Camphill i Europa. Men så er det jo også flest hvite der, og det gjør en forskjell. Når jeg så praktikantene, tenkte jeg at de har sikkert mer å finne på om kveldene siden de er så mange, men at jeg er veldig glad jeg har tilbrakt min

tid i Botswana og ikke der. Husene er kanskje ikke like fine, arbeiderne har sine egne måter å gjøre ting på, men i Botswana er det i alle fall "Afrika". Mørke og hvite blander seg, jorden er tørr, det er tradisjonelle landsbyer, og jeg jobber med mørke barn.

Det er også mye fint i Sør Afrika. Det er så stort at det er mye forskjellig natur, og jeg så havet igjen for første gang på 9 måneder. I Cape Town ble jeg minnet om at jeg kommer fra bushen nå, og at det finnes noe som heter mote. I Botswana har de mye fine klær, og folk kler seg veldig smart, men de har ikke mote på samme måte som store byer rundt i verden. De har ikke ungdommer med ekstreme klær og pønkerstil!

Tilbake i Botswana har jeg prøvd å få i boks andre ting, slik som presentasjonene jeg vil holde i juni. Planen er å ha en ca. 1 times presentasjon på alle Camphillstedene i Norge og forhåpentligvis noen Steinerskoler. Jeg har tatt lysbilder av Legodimo og elevene, også fra reisene mine. Så jeg vil vise lysbilder, fortelle og spille musikk, det de spiller på radio og folk danser til på gaten, og som jeg hører fra sprenge høytalere fra en bar en fredagskveld. Skulle bare ønske jeg kunne ha tatt med meg de lokale danserne! Jeg vil prøve å gi et inntrykk av livet her, hva jeg har sett, hørt og opplevd. Så jeg håper datoer

vil falle på plass, og at jeg vil møte mange av dere!

Jeg har hatt en fin og lærerik tid her på Legodimo Trust. Engelsken min har fått en ny klang og selvsikkerheten er blitt styrket. Det er nødvendig her for å komme noen steder! Men kanskje det viktigste er at hele "Afrika-mysteriet" har fått et nytt perspektiv. Jo visst er det landsbyer med fattige barn, men det er også så mye mer, det er vanskelig å forklare. Det er jo mange forskjeller, men allikevel så er det et land akkurat som andre land, mennesker jobber for penger for å kunne kjøpe mat og andre ting de vil ha. Moderne shoppingssentre har det samme som andre steder i verden hvor du kan få alt du vil hvis du har penger.

Det jeg vil savne mest er elevene og livet!

Jeg er uendelig takknemlig for å ha fått denne muligheten og kan enda ikke skjønne at jeg, Sarah Bass, er en Fredskorpsdeltaker som har fått reist hele veien til Botswana fra Camphill i Norge. Det er helt utrolig, og jeg er så takknemlig! Jeg vil gjerne takke Fredskorpset og alle som har gjort denne utvekslingen mulig og latt meg få denne opplevelsen. Jeg er evig takknemlig! ■ ■ ■

"Sphere of Rights" (rettssfæren)

Aage Rundberget var en av de norske deltagerne på konferansen The 2005 Dialogue Conference. Han påtok seg oppgaven å innlede den ene av dagene til temaet "rettssfæren" og å lede plenumsdiskusjonene omkring temaet. Her gjengis, litt forkortet og tilrettelagt for Landsbyliv, Aage Rundbergets introduksjon til temaet.

Tekst og foto AAGE RUNDBERGET

Kjære ordstyrer og konferansedeltakere:

Den følgende introduksjon til emnet "Sphere of Rights" gis av en person som ikke kjenner landsbybevegelsen fra innsiden som medarbeider eller frivillig, men som får til en landsbyboer og styremedlem ved en landsby i Norge gjennom mange år. Innlegget vil også være farget av min bakgrunn som jurist og dommer. For ordens skyld presiseres at alt jeg kommer til å si står for egen regning.

Alle menneskelige samfunn er basert på skrevne eller uskrevne regler som er bestemte for relasjonen mellom enkeltindivider og mellom enkeltindividene og fellesskapet. De fleste mennesker handler og oppfører seg i samsvar med det som er konvensjonelt og tradisjonelt, det som er "vanlig", uten å tenke på at slike atferdsnormer er uttrykk for grunnleggende etiske, moralske, religiøse og rettslige forestillinger. Atferdsnormer, som også finnes i dyreverdenen er, i sin mer raffinerte form, det viktigste kjennetegnet på menneskelig sivilisasjon.

Et tilbakeblikk på menneskelige sivilisasjoners utvikling forteller oss at jus og religion alltid har vært sterkt vevet sammen i menneskenes tankeverden. Forestillinger om rett og galt, skyld og straff, himmel og helvete er

like gamle som sivilisasjonene selv. Moseloven og De ti bud er uttrykk for atferdsnormer enten man ser det med verdslige eller geistlige øyne. I det gamle Rom var det de geistlige som forvaltet prosesskalenderen. Søksmål hadde ikke mulighet til å føre fram dersom det var anlagt på feil dato i henhold til prosesskalenderen.

Vi ønsker å tenke på lov og rett som noe grunnleggende og universelt, men vet samtidig at det som er lov i ett land eller innen en religion, kan være ulovlig og endog straffbart i en annen del av verden. Tidligere tiders rene religionskriger og våre dagers konflikter med utspring i ulike religiøse og politiske ideologier, viser at menneskeheten har en lang vei å gå før en grunnleggende, enhetlig og fellesskapeleg forståelse av lov og rett har fått gjennomslag.

Camphillbevegelsen er, uten sammenligning for øvrig, i likhet med de fleste religioner og ideologier grunnleggende imperialistisk. Vi vil gjerne at vårt tenkesett og levesett skal få innpass i flere land og kulturer. Vi vil gjerne bli møtt med respekt for vår kultur og samtidig unngå konflikter med de aktuelle nasjonale og lokale myndigheter og innbyggere.

Camphillbevegelsen bygger på et idégrunnlag utformet innenfor den kristne, nordeuropeiske kulturkrets. Dette idegrunnlaget er internasjonalt, for så vidt som det har rotfeste i en rekke land både i kjernen og i ytterkanten av det nevnte kulturfellesskap.

At Camphillbevegelsens idégrunnlag er internasjonalt, er imidlertid ikke det samme som at det er universelt. Fremmede kulturer i forskjellige verdensdeler vil ikke uten videre akseptere bevegelsens idégrunnlag og verdisett som noe universelt. Det vil

uansett kunne hevdes at Camphillbevegelsens idégrunnlag i sin kjerne er mer universell enn andre ideologisk og/eller religiøst baserte bevegelser.

Antroposofien setter i særlig grad mennesket i sentrum, og mennesket er vel det mest universelle av alt. Derfor vil det internasjonale samfunns bestrebelser på sikre grunnleggende rettigheter og friheter for enkeltmennesket - jeg tenker først og fremst på FN's menneskerettighetserklæring av 1948 med senere konvensjoner - og det menneskesyn som der kommer til uttrykk, fungere som en døråpner for Camphillbevegelsens arbeid og ekspansjon. Slik sett har Camphillbevegelsen et godt utgangspunkt for sin internasjonale tilnærming, eller om man vil: sin åndelige imperialism.

Det er imidlertid nasjonalstaten, eventuelt dens regionale eller lokale forvaltning, Camphillbevegelsen må forholde seg til og i stor utstrekning innordne seg. Og nasjonalstatene er i begrenset og varierende grad rettslig bundet av prinsipperklæringer og konvensjoner til beskyttelse av enkeltindividets rettigheter.

Land som har ratifisert Den europeiske menneskerettighetskonvensjon (EMK) har gitt sine innbyggere et sterkt beskyttelsesregime for rettigheter som oppfattes som fundamentale i den vesteuropeiske kulturkrets. I andre land og regioner, som riktignok har tiltrådt FN's menneskerettighetserklæring, vil det ofte mangle et håndhevelsesregime tilsvarende det som er kommet i stand i regi av Europarådet.

(Fortsetter på side 20)

Etter disse innledende bemerkninger kan det formuleres noen problemstillinger knyttet til forholdet mellom Camphill-landsbyen og vertslandet og mellom landsbyen og landsbyboerne og medarbeiderne:

- I hvilken grad kan en landsby påberope seg internasjonale konvensjoner/internasjonalt lov i en eventuell konflikt med et vertsland som ikke respekterer slike konvensjoner?
- I hvilken grad vil internasjonale konvensjoner gi en landsby beskyttelse for å organisere sin interne virksomhet og drive aktiviteter som måtte være i konflikt med vertslandets offisielle ideologi eller interesser?
- Representerer internasjonale konvensjoner om menneskerettigheter noen skranker for landsbyens behandling av beboere og medarbeidere?
- Hvilke eventuelle andre grenser gjelder for landsbyens selvdomme/jurisdiksjon i forhold til beboere og medarbeidere?

Det er særlig de to siste problemstillingene som kan danne bakgrunn for noen kommentarer til noen av de temaer som skal være gjenstand for gruppediskusjoner, nemlig;

- Self advocacy of villagers.
- Breakdown in human relationships leading to antipathy and conflict.
- Community needs versus individual needs.
- Employment issues – the relationship between volunteers and co-workers.

Jeg er noe usikker på hva det siktes til med self advocacy of villagers. At beboerne har rett til selv å ivareta sine interesser både innad i landsbyen og utad i samfunnet legger jeg til grunn som en selvfølge. Mer interessant er det å spørre beboernes egen mulighet til å ivareta sine interesser. At de fleste voksne landsbyboere – som tilfellet er i Norge – har sin rettslige handleevne i behold, sier ikke så mye om deres rent faktiske muligheter. Jeg har derfor valgt å fokusere på

spørsmålet om landsboernes behov for en talsmann, fortrinnsvis advokat, som ikke har formell tilknytning til landsbyen.

Alle mennesker har som hovedregel rett til å la seg bistå av advokat i forskjellige sammenhenger, enten det gjelder en sak for domstolene eller utenom domstolene. I Norge, og formentlig i en del andre land, er situasjonen at en som er siktet i en alvorlig straffesak, skal ha advokat selv om vedkommende ikke ønsker det. I så fall vil domstolen eller en annen offentlig myndighet oppnevne – og -betale en advokat for vedkommende. I andre typer saker, for eksempel familiesaker, kan en part ha rett til offentlig betalt advokat, men kan velge å opptre uten advokat.

Mange landsbyboere vil på grunn av sin mentale situasjon og kommunikasjonsvansker trenge profesjonell hjelp i forbindelse med økonomiske eller andre privatrettslige spørsmål. I Norge har vi regler om at en hjelpeverge skal treffe beslutninger enten på vegne av eller sammen med vedkommende landsbyboer. Men hvis hjelpevergen finner saken for komplisert kan det være aktuelt å engasjere advokat på vegne av landsbyboeren. Etter norske regler vil slike utgifter kunne bli betalt av det offentlige.

Landsbyboerens rettslig relaterte forhold til personer og myndigheter utenom landsbyen vil vanligvis være tradisjonelle og udramatiske, selv om det selvsagt også her kan oppstå kompliserte spørsmål knyttet til økonomi, trygd, arv etc. I så fall vil det være kurant for landsbyen, eventuelt hjelpevergen, å engasjere advokat som, dersom ikke landsbyboeren er en velstående person, blir betalt av det offentlige.

Mer følsomme og vanskelige rettslige spørsmål kan tenkes dersom det oppstår interessekonflikt mellom landsbyboeren og andre beboere eller medarbeidere eller mellom beboeren og landsbyen som sådan. Man er da avhengig av at noen gjør konflikten kjent for verge/hjelpeverge, eventuelt direkte overfor tilsynsmyndighet, politi eller advokat. Hvis beboeren selv ikke evner å kommunisere

konflikten, og ingen andre i landsbyen enten ikke forstår beboerens problem eller har interesse av å gjøre noe med det, står beboeren ganske maktesløs, og landsbyfelleskapet har en utfordring.

For slike situasjoner kunne man tenke seg ulike tiltak av forebyggende eller avbøtende karakter. Men det kan ikke være tiltak som er avhengig av initiativ fra beboeren selv. Vedkommende vil jo nettopp være i en situasjon med begrenset evne til initiativ- og kommunikasjon.

Løsningen måtte derfor være basert på initiativ utenfra, ved at en advokat eller annen ressursperson oppsøker og snakker med beboerne for å finne ut om en eller flere beboere er part i en intern interessekonflikt som vedkommende ikke evner å kommunisere ut.

I Norge har vi innen psykisk helsevern en ordning med kommisjoner under ledelse av kvalifiserte jurister, som av eget tiltak oppsøker de psykiatriske institusjoner for å ta imot spørsmål og klager fra pasientene.

En tilsvarende ordning er verken nødvendig eller ønskelig for landsbyene. Imidlertid kunne man, til overveieelse, tenke seg en mindre formell ordning hvoretter en advokat, eller en person med en form for offentlig ombudstatus, uanmeldt oppsøker landsbyene i det øyemed å kommunisere med beboerne for eventuelt å avdekke interessekonflikter som landsbyen selv av ulike grunner ikke klarer å rydde opp i. Med forbehold for alvorlige kriminelle forhold kunne vedkommende person pålegges taushetsplikt utad for å sikre at landsbyens indre liv ikke i utrengsmål ble eksponert for offentligheten eller offentlige myndigheter. Vedkommende advokat/ombudsperson måtte følgelig opptre uavhengig av offentlige myndigheter som har tilsyn med landsbyene.

I Norge er vi godt hjulpet med ordningen med hjelpeverge særlig når det gjelder økonomiske spørsmål. Men det har forkommet og vil sikkert forekomme situasjoner hvor landsbyboere er involvert på en slik måte at mer profesjonell hjelp må påkalles.

Advokathjelp koster. Noen land, som Norge, har forholdsvis vidtgående ordninger for fri rettshjelp/fri advokathjelp. Andre land har kommet vesentlig kortere på dette området. I Norge ville det sannsynligvis la seg gjøre å mobilisere politisk støtte for å innføre en ordning med offentlig betalte advokater i en rolle som oppsøkende hjelpere for landsbyboere som antydte. Ved hjelp av pressen og et par uregelmessigheter med landsbyboere som skadelidende ville et slikt initiativ erfaringsmessig ha gode utsikter til å lykkes. Spørsmålet er imidlertid om vi trenger det og om vi vil det.

Jeg reiser spørsmålet og vil med en gang skynde meg å svare at ut fra norske forhold: med relativt velutviklede tilsyns- og rettshjelpordninger vil mitt svar være nei. Men jeg innser, uten å være sjåvinistisk, at flere andre land ikke har nådd norsk nivå på dette område, og at det derfor kan være god grunn til å vurdere tiltak for å lette landsbyboernes tilgang til en ekstern og uavhengig talsperson, eventuelt i form av en advokat.

Det neste tema for gruppediskusjoner er "Breakdown in human relationships leading to antipathy and conflict".

Antipati og konflikt vil fra tid til annen oppstå innen ethvert organisert eller uorganisert menneskelig fellesskap. Risikoen for at konflikt kan oppstå øker gjerne dersom de mennesker som lever sammen representerer ulike kulturer, verdier og livssyn. Landsbyfelleskapet skal fungere som en smeltingedigel for mennesker med ulike forutsetninger; språklig, kulturelt, kunnskapsmessig og intellektuelt. Landsbyboere, som ofte kan ha vanskeligheter med å kommunisere sine tanker og følelser, kan lett bli misforstått og derved skape usikkerhet.

Med dette utgangspunkt kan man undres over at ikke flere interesse-motsetninger kommer til syne, og at ikke flere konflikter oppstår i landsbyene.

Landsbyboere er som gruppe potensielle ofre for ulike former for krenkelser og overgrep.

Svakheter hos et menneske utløser ikke alltid bare omsorg og hjelpe-

trang. Mennesker, som selv er svake, viser iblant lyst eller trang til å kvele eller krenke den svakere. Potensielle overgripere kan lettere tape selvkontrollen i samvær med godtroende landsbyboere.

De fleste av oss kjenner til, eller har hørt om, ulike former for krenkelser i landsbyene, det være seg tyveri eller underslag av landsbyboeres midler eller ulike former for integritetskrenkelser. De mest alvorlige hendelsene havner hos politiet, men det er grunn til å tro at det forekommer en del uønskede handlinger og hendelser som ikke blir kjent utenfor landsbyene.

Det kan være gode grunner for å hindre at negative hendelser i en landsby blir kjent utenfor landsbyen. Landsbybevegelsen framstår for mange som en ukjent og lukket organisasjon. Det ukjente vil lett pirre fantasien i negativ retning. Landsbybevegelsen har ingen good-will å tape. Derfor blir det viktig å unngå bad-will som følge av uønskede hendelser som blir kjent for offentligheten.

For livet i landsbyen er det imidlertid ikke nødvendigvis de hendelsene som fører til aksjon fra politi eller tilsynsmyndigheter som vil være det mest belastende. En politisak vil som regel være avgrenset til en konkret handling og derved også være avgrenset i tid. Mer belastende for dagliglivet i landsbyen vil det være dersom motsetningsforhold og trakkassering får utvikle seg i det stille og over tid uten andre konsekvenser enn at det snakkes om det, mer eller mindre i dølgsmål.

Alle medlemmer av landsbyfelleskapet har selvsagt ansvar for å hindre at motsetninger og antipatier får vokse til uhåndterlige konflikter. Dette ansvaret hviler særlig tungt på medarbeiderne, også de som har et mer tidsbegrenset opphold i landsbyen. Når det gjelder landsbyboerne er ansvarsspørsmålet mer nyansert, avhengig av den enkeltes intellektuelle utrustning og evne til konflikthåndtering. Det vil imidlertid uansett være galt å frata en landsbyboer ansvaret for sine handlinger eller unnløtelser. Alle som finnes skikket til å bo i en landsby, må forutsettes å kunne til-

passe seg stedets normer og skikker, og at uønsket atferd kan medføre ulike ansvarsreaksjoner, tilpasset den enkeltes forståelse av situasjonen.

Hva kan gjøres for å forebygge konflikter mellom medlemmer av landsbyfelleskapet?

For meg er svaret enkelt; det enkleste og sikreste virkemidlet er det gode eksemplets makt. Selv uten formelle lederposisjoner og ledelsesstrukturer vil det alltid være personer som med trygghet og autoritet, klokskap og innsikt vil være meningsdannende og atferdsdannende.

Slike personer har selvsagt i kraft av sine kvaliteter, et spesielt ansvar i samhandling med landsbyboere. Mange innen den gruppen vil være lett påvirkelige av autoritetspersoner i nærmiljøet. Ved å formidle gode holdninger med styrke og konsekvens vil slike autoritetspersoner som regel lykkes i å etablere et positivt, sosialt gruppepress som gjør det utrivelig å være avviker særlig lang tid. I landsbyene bør og skal repressive tiltak og straffereaksjoner unngås. Beboere og medarbeidere som gjentatte ganger utfordrer atferdsnormene og de sosiale strukturer som opprettholder disse, passer ikke i landsbyen.

Med dette mener jeg ikke at man i landsbyen ikke skal anstrenge seg for å assimilere og sosialisere personer med tilpasningsvansker. Landsbyen er imidlertid ingen "forbedringsanstalt" og må derfor til enhver tid kritisk vurdere hvor mye ressurser en konflikt eller en konfliktskaper bør kunne få trekke ut av fellesskapet.

Og dermed beveger jeg meg over til emnet Community needs versus individual needs. I denne problemstillingen er innebygget både prinsipper, paradokser og kompromisser. En interessant rettslig tilnærming vil være: hvilke grenser gjelder for landsbyens selvdomme eller interne jurisdiksjon?

I den rettskultur jeg representerer har spørsmålet om private institusjoners eller foreningers selvdomme gjerne utløst faglig debatt i kjølvannet av uheldige hendelser eller praksis, som kanskje tilfeldig er kommet offentligheten for øre.

(Fortsetter på side 22)

Utviklingen i de nordiske land, og formentlig også i andre land og regioner, har vært preget av økende krav om mer offentlighet og innsyn i foreninger og virksomheter, særlig slike som mottar offentlig økonomisk støtte.

Jeg har likevel en følelse av at dette er et område hvor lovgivning og tradisjoner kan variere ganske mye verden over, - fra land hvor private foreninger og institusjoner kan leve sitt liv fullstendig lukket for offentligheten til land hvor både myndigheter og presse sørger for innsyn og for at informasjon kommer ut til offentligheten der hvor det er saklig grunn til det.

Spørsmål om grensene for private institusjoners selvdømme og offentlighetens innsynsrett, er særlig interessant for slike virksomheter som har som oppgave å ivareta bl.a. barn og psykisk utviklingshemmede. Mange vil huske de rystende skildringene fra Romania for en del år tilbake, eksempler som dessverre ikke er enestående. Uten en offensiv presse og uredde TV-journalister ville slike tilstander kunne forbli skjulte for offentligheten i uviss tid.

Hvilken relevans har det for oss å nevne tilstandene i datidens Romania? Poenget er å understreke betydningen av åpenhet og innsyn

for derved å forebygge misforståelser og feilinformasjon om livet i landsbyene. Kunnskapen om landsbystiftelsen er dessverre ikke så utbredt som vi kunne ønske oss. Det forhold at man, som i norske landsbyer, har psykisk utviklingshemmede boende sammen med tidligere narkotikamisbrukere, kan lett skape usikkerhet og frykt hos utenforstående som ikke har noen kunnskap eller realistisk forestilling om livet i landsbyen. Vi vet hvor lett rykter kan oppstå, ondsinnede eller ikke. Dess mer lukket en virksomhet er, dess bedre grobunn for misforståelser og rykter.

Det er i prinsippet ingen motsetning mellom selvdømme og åpenhet for omverdenen. I praksis vil imidlertid, som allerede antydnet, offentlig innsyn innebære en sterk begrensning mht hva en institusjon eller forening kan foreta seg under påberøpelse av selvdømme. Offentlighet og en våken presse er med andre ord en viktig - kanskje den viktigste - garantist mot at integritetskrenkninger og andre former for uønsket praksis får finne sted i landsbyene.

Internasjonale konvensjoner til beskyttelse av menneskerettighetene representerer både formelle, og i noen situasjoner reelle, grenser for en institusjons selvdømme. På samme måte som slike bestemmelser vil kunne ha gjennomslag i forhold til nasjonal lov, vil de selvsagt ha gjennomslagskraft i forhold til en institusjons eller forenings interne regelverk.

Som tidligere nevnt har ikke alle nasjoner sluttet seg til gjeldende konvensjoner til beskyttelse av menneskerettighetene, og enda færre har bundet seg til å akseptere internasjonale domsavgjørrelser. Noen land viser liten respekt for menneskerettighetskonvensjonene selv om de formelt har sluttet seg til dem. I slike tilfelle kan konvensjonene likevel være til støtte for en privat institusjon eller forening som måtte oppleve at nasjonal lov og praksis krenker institusjonens eller beboernes grunnleggende rettigheter til fri religionsutøvelse eller andre fundamentale friheter.

Det ligger i sakens natur at en landsby ønsker en betydelig frihet til å organisere landsbyens liv og virk-

somhet, og som en følge av det ønske en viss grad av selvdømme. Landsbybevegelsen er som tidligere nevnt grunnleggende imperialistisk og ønsker derfor respekt for sine verdier og tradisjoner uansett i hvilket land en etablering finner sted. Når vi ser på spredningen av landsbyer i dag, kan det tyde på at det har vært utvist stor toleranse og fleksibilitet, både fra vedkommende landsby og fra vedkommende vertsland og/eller lokale myndighet. (For meg er dette kun en antakelse, da jeg ikke kjenner mye til de utfordringer man har stått overfor ved etableringer i nye land).

At landsbyene trenger, og i stor utstrekning har oppnådd, frihet i forhold til vertslandene og deres stedlige myndigheter, er positivt. Hva så med landsbybeboernes og medarbeiderens frihet i forhold til landsbyregimet? Disse to grupper er etter domsilprinsippet underlagt og beskyttet av vertslandets lover. Og hvis vertslandets lover og administrative praksis ikke skulle være i harmoni med menneskerettighetskonvensjonene, vil beboerne og medarbeiderne ha en (teoretisk) beskyttelse i disse. Uansett vil man være avhengig av innsyn og informasjon, jf. det som tidligere er sagt om medias rolle.

Når spørsmålet stilles om landsbybefolkningens individuelle friheter og behov, må vi ta utgangspunkt i at vi står overfor en spesiell – og selvvalgt – livsform. (Hvorvidt alle landsbyboere opplever det som selvvalgt kan vel diskuteres, det er i alle fall ikke snakk om noen tvangsmessig plassering). Landsbyfilosofien forutsetter en rimelig grad av oppslutning om landsbylivets idégrunnlag og praktiske aktiviteter, samtidig som respekten for individets frihet og selvstendighet er essensielt for det livssyn virksomheten bygger på. Balansen mellom individuell frihet og kollektivets krav til subordinasjon er ofte et spørsmål om tålmodighet og kompromissvilje. Med det antroposofiske livssyn som basis bør dette være en mindre utfordring i landsbyene enn i de fleste andre menneskelige kollektiver. ■ ■ ■

Landsbymodellen som forskningsobjekt

Den tiden er dessverre forbi da Øistein Parmann kunne innby noen sentrale stortingsrepresentanter til landsbybesøk – og så var nødvendig finansiering i boks.

Tekst JAN CAPJON
Foto JAN BANG

Hyggelige og menneskelige var den slags prosesser, men i dag foretas offentlige bevilgninger i økende grad på bakgrunn av evaluerings- eller forskningsprosjekter. Og dersom man ikke stiller seg til disposisjon for den slags "vederstygghet", kan man fort vekk risikere å få sitt livsgrunnlag beskåret.

For å unngå at noe slikt skulle ramme landsbybevegelsen, har et utvalg nedsatt av representantskapet i et par år forsøkt å få etablert et forskningsprosjekt med formål å få evaluert landsbymodellen. Bak et slikt prosjekt lå også tanken om at friske øyne muligens kunne ha noe meningsfylt å bidra med til diskusjonen om organiseringsform fremover. Det ble tidlig klart at offentlig finansiert forskning fokusert på en utvalgt privat institusjon ikke var veien å gå. Vi måtte forsøke å få til et opplegg hvor landsbymodellen ble vurdert i til-

knytning til og på lik linje med andre modeller hvor karakteristiske særpreg ble fremhevet. En slik struktur ville også gi mest relevant lærdom sett fra landsbyenes side.

Som hovedansvarlig for et slikt prosjekt fant vi etter hvert frem til dr. philos. Einar Strumse ved Høgskolen i Lillehammer, som hadde gjennomført og skrevet utredningen "En mykere himmel? Økolandsbyer som livsmiljø for marginaliserte grupper", hvor Vallersund og Le Village i Provence ble referert. I gruppen har også Dag Balavoine, Gro Wilhelmsen, Maria Bjune og undertegnede bidratt. Einar skrev en artikkel i forrige nummer av Landsbyliv hvor han oppsummerer noen konsekvenser av arbeidet – siktet inn mot satsingsområdet "Grønn omsorg".

Prosjektet har vært vanskeligere å strukturere og det har fått andre resultater så langt enn vi antok. Men det har gitt en forståelse av hvilke omfattende tendenser som er under utvikling innenfor dette området. Jeg vil kort forsøke å beskrive noen foreløpige lærdommer:

Målsetningen med et forskningsprosjekt var fra starten av å studere variasjonsbredden i bo- og livssitua-

sjonen for ulike grupper av mennesker med funksjonshemninger og å identifisere betingelser for inkluderende livssituasjoner – spesielt i forhold til meningsfylt sysselsetting.

Sentralt i et slikt studium er hvert menneskes *livskvalitet*. Et kriterium var at man ikke trenger å anse en person med nedsatt funksjonsevne som funksjonshemmet dersom forholdet mellom funksjonsevne og kravene fra fysiske og sosiale omgivelser er balansert.

Konferanser med Norges Forskningsråd om strukturering av et forprosjekt resulterte til slutt i erkennelsen av at ikke noe program hadde tilgjengelige midler for vårt fokus nå. Vi ble sendt videre i systemet. I Landbruksdepartementet ble vi godt mottatt og fikk meget interessant informasjon. Man er ved å ta konsekvensene av at norsk landbruk ikke er "rentabelt" og planlegger en omstrukturering. Diverse lovbestemte restriksjoner på landsbygda skal løses opp, og man skal åpne gårdsbruk for mange former for alternativ virksomhet og sysselsetting, oppdeling av eiendommer og nye boformer.

Parallelt med denne utviklingen er det oppstått flere prosjekter med sikte på landbrukstilknnyttede velferdstjenester og sysselsettingstilbud. Et stort antall gårder har vært tilknyttet "Grønn omsorg", også kalt "Inn på tunet", hvor pasienter deltar i gårdsarbeid, og ungdom har deltatt i programmet "Gården som pedagogisk ressurs". Studier har blitt gjennomført av omgang med husdyr i terapeutisk sammenheng og av andre former for helsefremmende gårdsrelaterte tiltak.

(Fortsetter på side 24)

Alle analysene peker samme vei: at gårdstilknytning har gunstige terapeutiske virkninger. Problemstillingen er kompleks forskningsmessig og inneholder mange elementer av integrasjon mellom helse-, sosial- og landbrukssektoren.

Etter nytt avslag med hensyn til finansieringsmuligheter gikk turen videre til Sosial- og helsedirektoratet. Våre ideer om å se utfordringen som interdisiplinær og tverrfaglig ble godt mottatt her, og med berettiget håp om støtte denne gangen oppsummerte Einar arbeidet til nå i en veldokumentert søknad: "Det flerfunksjonelle landbruket som arena for inkludering og tilrettelagt sysselsetting for mennesker med nedsatt funksjonsevne". Avslag igjen. Men etter all support og enighet blant diskusjonspartnere underveis var potensialet i problemstillingen nå blitt helt åpenbar.

Med Einar som sentral katalysator er det nå nedsatt et forskernettverk som arbeider planmessig mot finansiering av et ambisiøst interdisiplinært prosjekt med arbeidstittel "Forskningsbehov angående velferdstjenester i landbruket" – også kalt "I Greven tid". De sentrale forskningsinstitusjoner i Norge deltar, og det arbeides også med et stimulerende bokprosjekt med ulike nordiske bidragsytere.

Det som for vårt vedkommende begynte som en enkel ide om en landsbyanalyse, har nå utviklet seg til å bli noe langt mer – selv om det har tatt tid å se landskapet klart og få aktørene på banen. Det later til at ini-

tiativet har truffet en omfattende utviklingstendens i samfunnet som kan få konsekvenser for landsbybevegelsen. Jeg vil for egen regning skissere et mini-scenario:

Ikke usannsynlig kommer oppdatert forskning til å avdekke prinsipper som har ligget til grunn for utviklingen av landsbybevegelsen fra starten – bare i mer fragmentert form. En sentral årsak til at dette kommer til å bli svært aktuelt, er at behovet for inkluderende endringer i ulike terapiformer faller sammen med erkjennelsen om at norsk landbruk i stor utstrekning må gi tapt for presset fra EU-systemet enten vi ønsker det eller ei. Da kan integrasjon bli en interessant mulighet. Man vil sannsynligvis etter hvert finne at differensierte terapitilbud vil kreve differensierte bo- og leveforhold for å tilfredsstillende krav til livskvalitet. Og det kan oppstå mange praktiske vanskeligheter i forbindelse med omstrukturering av etablerte gårdsløsninger.

Camphill-løsningen vil i denne sammenheng bli evaluert som modell for visse typer nedsatt funksjonsevne, og den vil bli sammenlignet med andre modeller. I en slik situasjon vil det være avgjørende at man ikke stiller sitt lys under en skjepp, men stiller seg åpen for innsyn – slik at helhetlige vurderinger kan fremstå og ikke oppdelte forståelsesformer. Dersom landsbymodellens verdier og resultater blir tydeliggjort og forstått utenfor dens eget revir, kan videreføring og muligens ekspansjon bli resultatet. Men oppsplitting kan lett følge av analyser som ikke evner å se livskvalitetsbegrepet i helhetlig sammenheng.

Vår gruppes virksomhet er ikke årsak til den problematiseringen som nå har oppstått. Den ville kommet uansett. Men blant annet fordi vi har vært med på å stille våre spørsmål til rett tid, har Einar Strumse nå endt opp sentralt plassert i det forskningsnettverket som kan bli retningsgivende for utviklingen innen "inkludering og tilrettelagt sysselsetting" i Norge i de kommende år. Han forstår hvilket verdifullt erfaringsgrunnlag landsbybevegelsen sitter inne med. Og det kan bli et godt utgangspunkt dersom man nå skal søke utvidet kommunikasjon med omverdenen. ■ ■ ■

Er Camphill-felleskap bærekraftige landsbyer?

Jeg har grublet over dette spørsmålet flere ganger i de siste par årene. Nå endelig har jeg tatt meg sammen for å skrive noe om det for den bredere Camphillbevegelsen.

Skrevet av NOEL BRUDER, Camphill Community Greenacres, Dublin
Tatt fra Camphill Correspondence og oversatt av Jan Bang. Innlegget er litt forkortet.

Det jeg skriver her er bare noen innledende ideer som har som mål å stimulere til en større dialog.

Først noen definisjoner. Ideen om en bærekraftig utvikling (sustainability) ble først et begrep sent på 1980-tallet som en del av en utvidet miljøagenda. Før dette hadde fokuset vært rettet mot beskyttelse av mennesker og ressurser fra miljøskader. Nå flyttet dette seg til gjensidigheten mellom sosiale og økonomiske krefter og deres virkning på naturmiljøet. Tidsbegrepet ble også en del av denne ideen, som vi kan se fra denne klassiske definisjonen:

Bærekraftig utvikling er utvikling som tilfredsstillende dagens behov uten å utsette fremtidige generasjoner for faren at de ikke kan tilfredsstillende sine behov.

World Commission on Environment. Our Common Future. 1987.

Det er sikkert riktig å hevde at dette i sin tid var et stort fremskritt. Jeg studerte da miljøforvaltning og husker klart hvordan dette utløste muligheter for bærekraftig utvikling. Mens noe av denne begeistringen enda er her, føler jeg at inspirasjonen stort sett har forsvunnet. I dag ser man ofte betegnelser som "bærekraftig økonomisk utvikling" (business som vanlig), "bærekraftige transportløsninger" (flere veier) og andre slike korupsjoner.

Denne institusjonelle måten å fange potensialet for bærekraftig utvikling på er for meg nokså deprimerende. Men istedenfor å miste målet er det flere som har tatt ideene og utfører dem i praksis. En av de mest vellykkede er utviklingen av *bærekraftige fellesskap*.

Betegnelsene bærekraftige fellesskap, økofellesskap og økolandsbyer brukes om hverandre for å beskrive "en bosetning i menneskelig skala, fullt preget, hvor menneskelige aktiviteter er skadeløst integrert i naturens verden, og som kan fortsette inn i fremtiden" (*Ecovillages and Sustainable Communities*, Robert and Diane Gilman, 1991). På mange måter har disse bosetningene eksistert i flere tusen år som tradisjonelle landsbyer. Det som er anbefalt, er til en viss grad gjenoppretting av gamle verdier. Men dette er ikke en konservativ impuls. Den moderne bevegelsen for bærekraftige fellesskap vokser ut av de alternative samfunns bestrebelser fra 1960- og 1970-årene. Ideen er ofte forbundet med "new age" og alternative folk. Dette synspunktet at folk som involverer seg i bærekraftige fellesskap blir forstått av samfunnet, vil jeg komme tilbake til senere.

Jeg foretrekker å bruke betegnelsen "bærekraftig fellesskap" istedenfor øko-fellesskap eller øko-landsbyer. Jeg tror at dette beskriver mye bedre denne samfunnsimpulsens helhetlige kvaliteter og beskriver de inklusive og deltagende aspektene. "Fellesskapet" eksisterer på flere plan, fra det lokale til det globale, og ikke bare på det fysiske, men inkluderer felles interesser, mål og utfordringer. Med dette tatt i betraktning og i Camphill-konteksten, kan vi kanskje komme frem til en ny definisjon av et bærekraftig fellesskap: *"En bestrebelse på å integrere de økologiske, sosiale, økonomiske og åndelige livs aspekter, for å skape et harmonisk og inkluderende samfunn for fremtiden"*.

Selv om vi i Camphillbevegelsen ikke er helt klar over det, har vi spilt en stor rolle i utviklingen av den bærekraftige fellesskapsbevegelsen. Albert Bates fra Global Ecovillage Network (GEN) og Ecovillage Network of the Americas (ENA) siterer Camphill-landsbyer som pionerer

(*Communities – Journal of Cooperative Living*, utgave 117, våren 2003). Beslektede terapeutiske fellesskap som Hertha i Danmark og Solheimar på Island er også verdsatt som bærekraftige fellesskap. Jan Martin Bang fra Solborg Landsby i Norge har i flere innlegg, særlig den viktige "Ecovillage Living – restoring the earth and her people" (Jackson and Svensson 2002), beskrevet Camphills plass i denne bevegelsens hovedstrøm. Hans beskrivelse av Camphills mål og det daglige livet burde være godt kjent blant folk i andre bærekraftige fellesskap.

Men hva har dette med Camphill å gjøre? For å være mer presis, hvorfor skulle vi i Camphillbevegelsen bry oss om bærekraftige fellesskap? Det er flere grunner, både indre og ytre, som får meg til å ta dette spørsmålet meget alvorlig.

For å ta utgangspunkt i Camphillbevegelsen burde vi ta de følgende forhold i betraktning:

- Camphillbevegelsen står i et vendepunkt i sin historiske utvikling. Min erfaring fra Camphill her i Irland er at vi står foran en utfordring ved å fortsette som et inspirerende sosialt initiativ. Vi har behov for å fornye vår visjon og våre ideer. Bevegelsen for bærekraftige fellesskap er en dynamisk kraft som tilbyr et konkret alternativ til storsamfunnet. Vi trenger slike partnere.
- En vesentlig bekymring for Camphills framtid i dag er hvordan vi tiltrekker oss nok medarbeidere for å kunne virke inn i fremtiden. Det slår meg at det er mange der ute som leter etter initiativer med verdier å slutte seg til.
- På mange måter er Camphill et utrolig vellykket sosialt eksperiment. Fra en beskjeden begynnelse er vi nå en livskraftig bevegelse med over 100 landsbyer over hele verden. Dette er noe å være stolt av! Jeg tror virkelig at hvis vi ikke reklamerer litt bedre for oss, risikerer vi å bli isolert.

Selv om de indre faktorer som her er nevnt, er viktige, tror jeg at den konkrete verdien av å forbinde seg

med den bærekraftige fellesskapsbevegelsen ligger i de leksene vi har lært oss i vår 60 års historie.

- Camphill tilbyr et levende, arbeidende, integrert eksempel på et bærekraftig fellesskap. Vi er derfor et konkret alternativ til storsamfunnet akkurat når flere og flere søker en annen vei.
- Den åndelige dimensjon av bærekraftig utvikling er ofte overskygget av økonomiske og økologiske faktorer. Jeg tror dette er en av grunnene til den korrupsjonen jeg nevnte tidligere. Men i Camphill er våre etiske bestrebelser gjennomlyst i det åndelige. For å si det helt enkelt, vi driver bærekraftig utvikling ut fra en impuls som sier at jorden og mennesket trenger omsorg.
- Å dele livet med andre ligger i kjernen for bærekraftige fellesskap. Hvis ikke er det fare for at bare en eliteminoritet vil ha fordel av det. Enda verre, kimen til et inkluderende samfunn kan bli borte hvis dette fine livet ikke er delt med andre. Dette tar meg tilbake til det punktet jeg tok opp tidligere om hvordan bærekraftige fellesskap ofte blir betraktet som en versjon av "new age"-kollektiv. Å motvirke slike feilbegrep er en stor utfordring hvor vårt eksempel i Camphill kan bli brukt med stor effekt.

Hvis noen av dere lesere vil følge dette videre kunne jeg godt som utgangspunkt anbefale "The Community Sustainability Assessment" utarbeidet av the Global Ecovillage Network (www.gaia.org). Dette er en liste basert på bildet av et fellesskap som en krakk med tre bein. Disse tre representerer de økologiske, sosiale og åndelige aspekter ved livet. Jeg må si at jeg var litt engstelig ved tanken på å ta opp denne vurdering for mitt Camphill-fellesskap. Vi bor i et leiehus i en forstad til Dublin. Det store gamle huset er deilig, men langt fra noe økobygg! Bylivet setter også sine grenser for våre muligheter til å være virkelig "grønne". Men, til min store overraskelse målte vi opp til "godt fremskritt til bærekraftig livsstil". Grunnen er enkelt nok at vurderingen setter høy verdi på det sosiale og det åndelige. Det er her den indre verdien av Camphill ligger. ■ ■ ■

Landsbyens biodammer – ingeniørkunst fra Camphill

Landsbybevegelsen har alltid vært litt egenrådig – med evne og vilje til å styre eget hus – så og med håndteringen av avløpsvannet. Naturen selv med vannets kretsløp har vært inspirasjonskilde for Camphill-ingeniøren, og resultatet har ofte blitt vakre rensedammer med rennende vann og en hvilebenk for besøkende.

Tekst og foto ASBJØRN TUFTO og WILL BROWNE

Renseparken

Det er godt kjent at vann, levende vann, renser seg selv gjennom ulike fysiske, kjemiske og biologiske prosesser. Med litt bevisst planlegging kan vi utnytte disse naturgitte prosessene til å rense eget husholdningsvann. Camphill har valgt å satse på og utvikle den naturbaserte renseteknologien med relativt beskjedne krav til økonomi, styring og driftsoppfølging.

Sentralt i landsbyenes avløpssystem står *renseparken*, hvor én eller flere biodammer tar i mot avløpsvannet. Renseparken har flere funksjoner: 1) Dammene skal fange og bryte ned slamstoffer og næringsalter i kloakken, 2) dammene skal gi vannet tilstrekkelig oppholdstid til å uskadeliggjøre tarmbakterier, virus og parasitter og 3) dammene skal gi en estetisk opplevelse og økologisk funksjon i nærmiljøet. Det antroposofiske fagmiljøet vil tilføye: Vannet gjennomgår en kvalitativ forvandling eller metamorfose, med markerte økologiske sprang fra én dam til den neste; slik blir kloakk omdannet til levende vann.

Lengre sør, med varmere klima, bygges normalt biodammene for mottak av råkloakk uten forbehandling, og dammene omtales i internasjonal litteratur som laguner, slamlaguner, anaerobe eller fakultative dammer. Vanntemperaturen kan være 15-20° C eller høyere, og slamstoffene blir derfor raskt omsatt. Med norsk vinter reduseres den biologiske aktiviteten sterkt. Ren råkloakk ville under norske forhold føre til surstoffsmangel og lukt-

plager i biodammen. Flere rensepar-ker benytter derfor vanlig slamavskiller før avløpsvannet når dammene.

Biodammen

La oss se litt nærmere på hva som skjer: Damanlegget består normalt av to-tre grunne dammer i serie, med en dybde på 1,5-2 meter. Avløpsvannet har en gjennomsnittlig oppholdstid på 2-4 måneder. Den første dammen mottar den største belastningen i form av slamstoffer. Dette organiske materialet tar bakterier seg av og bryter ned. Med avløpsvannet følger også rene næringsalter som nitrogen og fosfor, noe plantene (frittlevende alger og høyere planter) i dammen tar opp. Bakteriene forbruger surstoff, algene produserer. Det finnes også bakterier i bunnslammet som klarer seg uten surstoff.

Bakteriene frigjør karbondioksyd, algene nytter dem i sin fotosyntese. På sommerstid er biodammene høyproduktive, grønne fabrikker, og etter å ha passert to dammer vil utløpsvannet ofte kunne tilfredsstille folkehelsas krav til tarmbakterier i badevann! Her bidrar også det direkte sollyset (ultrafiolett lys) til å desinfisere vannet for tarmbakterier.

Med norsk vinter og temperaturer under frysepunktet er utfordringene større: Den biologiske aktiviteten faller kraftig. Tilførte slamstoffer sedimenterer og bidrar til surstoff-frie (anaerobe) forhold nede i den første dammen. På våren, når isen går, kan det frigjøres mye råtnegass, hovedsaklig hydrogensulfid, fra dammer med stillestående vann. De anaerobe forholdene kan også medføre at næringsstoffet fosfor, som vi ikke ønsker å tape, frigjøres fra bunnsedimentene og lekker ut av damanlegget. Slike forhold, med mangel på surstoff og utlekking av både råtnegass og fosfor, kan også oppstå i sommerhalvåret; dette skjer dersom algeproduksjonen i dammene tar helt overhånd og brått dør.

Camphill-ingeniøren har ett svar: Bruk flowformer!

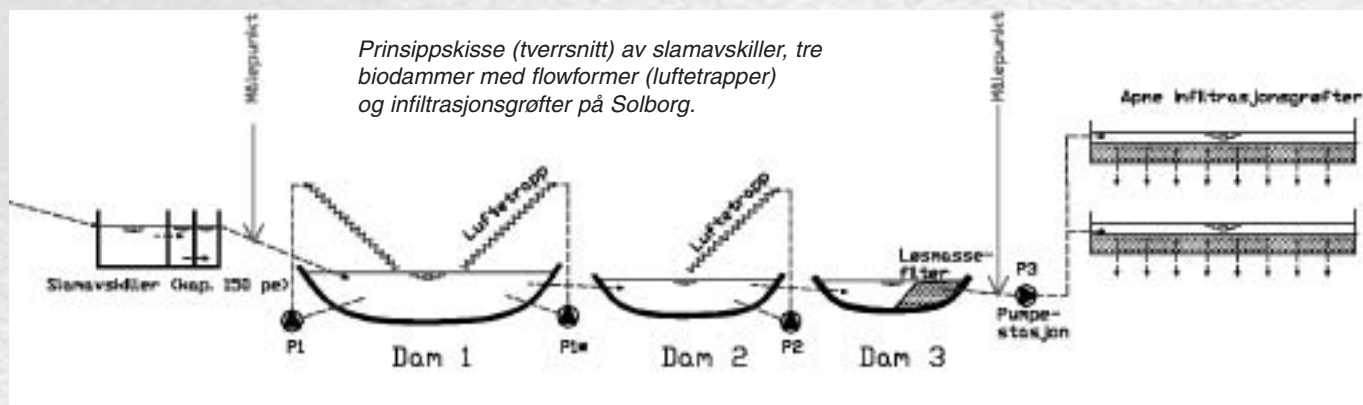

Flowformer på Solborg. Denne luftetrappen er i drift hele året, men har blitt dekket til de to siste vintrene for å undersøke om dette bidrar til mindre luktavdrift. Foto: A. Tufto.

Rennende vann og flowformer

Over tusen mindre renselanlegg i verden benytter såkalte *flowformer*, og teknikken er godt kjent innenfor Camphill. Vidaråsen har eget produksjonsverksted. Flowformer har i Norge vært oversatt med strømningsformer, vanntrapper eller bare luftetrapper. Begrepet luftetrapp er dekkende for den allmenne eller teknisk-naturvitenskapelige forståelsen, nemlig at avløpsvannet blir luftet, noe som bidrar til å bryte ned organisk stoff (slam), oksidere nitrogen- og fosfor-forbindelser samt redusere lukten av bl.a. hydrogensulfid.

I tillegg mener fagfolkene som har utviklet flowformer, at de har andre, kvalitative og såkalt livsstøttende (life-supporting) egenskaper. Formene er støpte betongskåler hvor vannet som strømmer gjennom dem, settes i en pulserende åttetallsbevegelse ("lemniskate") med kraftige strømvirvler som svinger fra side til side i vekslende retning. På denne måten blir vannet tilført surstoff og, i følge fagmiljøet, "belivet" gjennom rytmisk behandling (Wilkes 2003).

På tross av det store antallet flowformer som er bygget, er det gjort få sammenlignende, naturvitenskapelige undersøkelser for å bestemme flowformenes effekt på oksygeninnhold, organisk stoff og mikrobiologi. I boka "Flowforms, the rhythmic power of waters" refererer Wilkes (2003) flere undersøkelser som er utført, og som tyder på at flowform-behandlet vann påvirker planter og dyr kvalitativt forskjellig fra ubehandlet vann. Både Mæhlum (1991) og Brown & Davison (udat.) har vist at flowform-trappene øker avløpsvannets surstoffinnhold i vanlig avløpsvann. På Solborg fant Mæhlum at innholdet av løst oksygen økte fra ca. 30% til 90% ved å bruke flowformer vinterstid. Dette bekrefter at flowformene er godt egnet til å redusere lukt fra dammer. Brown & Davison fant imidlertid ingen sikker effekt på fjerningen av organisk stoff eller tarmbakterier.

Forbedringer av damanlegget

Biodam-anlegget kan bygges ut og øke rensegraden ytterligere, med ulike tiltak:

Forfilter / sandfilter. Forfilteret som består av sand og grus, sørger for å luften avløpsvannet, slik at slamstoffene brytes ned. Vidaråsen har testet sand med høyt, naturlig jerninnhold for å kunne binde mer av fosforet, men også fjerne mer nitrogen som blir oksidert til nitrat i sandfilteret og senere fjernes som nitrogen-gass. I tillegg vil et sandfilter kunne stoppe mye av mikroorganismene, særlig større patogene organismer. Nylig har Vidaråsen byttet ut sanden med skjellsand; kalken i skjellsand fanger mer av fosforet i avløpsvannet. Forfilteret kan være tilplantet med takrør, skogsivaks, stornesle og sverdlilje.

Grusfilter i dammenes innløps- og utløpsløp. Slike filtre sørger for å 1) fordele vannet, slik at det ikke oppstår "snikstrøm", men at vannet får lang oppholdstid og 2) stoppe algebiomasse fra å vandre fra dam til dam.

Våtmarksfilter. Flere av landsbyene lar avløpsvannet passere gjennom filter med beplantning. Takrør er mye brukt. Takrør vokser raskt og tar opp mye næring, dessuten har takrør luftretter som bidrar med surstoff til bakteriene i filteret. Filteret kan ha både vertikal og horisontal strømning. Vidaråsen har tatt i bruk filtermaterialet Filtralite-P, som er et leca-produkt med mye kalk, samt skjellsand. Disse filtermediene benyttes i siste rensetrinn før utslipp til ferskvann.

Infiltrasjon. Solborg har valgt, som siste rensetrinn, å infiltrere rensset avløpsvann i åpne grøfter over jernrikt flisfjell. Vannmengden er 10-15 m³ pr. døgn. Dette har fungert utmerket.

Bedre fosforrensing i dammene. Solborg tester nå effekten av kalksteinsmel i den første biodammen.

Andemat. Biodammene får ofte et flytelag av planten andemat. Planten har evne til å binde næringsstoffer og produsere surstoff, også under norske forhold (Mattia 2004), men ved store mengder bør den også høstes,

det vil si fjernes fra dammen. Vidaråsen eksperimenterer med høsting.

Avvanningsanlegg for slam.

Vidaråsen hadde planer om å kompostere slammet i denne typen grusfilter, men har valgt å bruke det som forfilter i stedet.

Rense-resultater

Både Vidaråsen og Solborg har gjennom flere år målt forurensningsverdier inn og ut av damanlegget. Generelt kan vi se at renseresultatene blir bedre jo flere dammer eller rensetrinn vannet passerer. For fosfor klarer de tre dammene å fjerne 82% (Solborg) og 93% (Vidaråsen). Med påfølgende infiltrasjon (Solborg) og våtmarksfilter (Vidaråsen) forsvinner i praksis nesten alt fosforet. Av nitrogen i vannet fjerner Vidaråsen om lag 90%, mens Solborg mangler målresultater. Organisk stoff blir også brutt ned og fjernet i størrelsesorden 94-98%. Og av tarmbakterier klarer begge damanleggene å fjerne ca. 99,99%, noe som tilfredsstillende folkehelsas hygienekrav til badevann.

Det er også grunn til å merke seg at det sjelden er behov for å tømme dammene for slam-sedimenter.

(Fortsetter på side 28)

Kalking av 1. dam på Solborg vinteren 2004. Kalksteinsmel sørger for å binde mer av fosforet, og tiltaket hadde god effekt i hele 2004. Kalksteinsmel gir heller ikke noe pH-sjokk i dammen. Foto: A. Tufto.

Selv etter kontinuerlig drift i 25 år, uten tømning, var ikke slamlaget tykkere enn 15 cm på Solborg. Det betyr at det foregår en stadig nedbryting, også under surstoff-fattige forhold. Vidaråsen har gjort de samme erfaringene.

Likevel en omstridt løsning?

Landsbyenes renseanlegg er gjenstand for offentlig godkjenning og kontroll. Utslippstillatelsen kan være omstridt: I noen tilfeller, som på Solborg, har damanlegget møtt motstand fra nabolaget, som flere ganger har hevdet at

- dammene lukter
- dammene lekker og forurenser bekken.

Slike argumenter må først og fremst møtes med dokumentasjon. Det er svært viktig å samle og systematisere dokumentasjonen over mange år. Det er også viktig å ha beredskaps- eller tiltaksplan for renseanlegget, hvis ulykken skjer (Driftsutvalget for Solborg 2003 a).

Et generelt trekk ved flere av biodammene er at de er del av et eldre og naturlig vannløp. Ofte ligger de slik i terrenget at de naturlig mottar

mye overflatevann, drensvann og grunnvann. Dette fortynner avløpsvannet, men skaper også problemer med stor spissbelastning og nedsatt renseevne i damanlegget. Bedre avskjæring av fremmedvann er ofte nødvendig, men ikke alltid så enkelt å få til.

Dammene er naturskjønne og inviterer til et besøk. Men: Forurensningsmyndighetene er strenge og krever normalt at damanlegget skal sikres med inngjerding og låste porter.

Fortsatt er det relativt stor faglig skepsis til å benytte biodammer i det kalde nord under subarktiske forhold (Grönlund 2004). Den tyngste kritikken, rettet mot manglende biologisk rensing vinterstid og manglende fosforrensing, har noe for seg, men det er mulig å løse problemene:

Anleggene kan fungere også vinterstid, gitt at dammene luftes og at dammene har tilstrekkelig oppholdstid.

Med utslipp til ferskvann må anleggene normalt fjerne 90-95 % av fosforet i avløpsvannet. Dette er krevende. Vidaråsen har valgt å løse dette med egne våtmarksfilter basert på spesielt filtermedium, mens

Solborg satser på å infiltrere vannet i grunnen. Biodammer alene vil neppe klare de norske rensekravene som stilles til fosfor.

Kan naturbasert rensing utvikles videre?

Til grunn for renseparken ligger mye økologisk tenkning. Forfatteren opplever likevel at vi ikke er i mål i den forstand at løsningene er ferdigutviklet. Med et kretsløpsperspektiv – som tilsier at alle ressurser bør gjenvinnes – kan vi spørre om f.eks. slamstoffene blir tatt vare på og tilbakeført til landbruket. Kan slam avvannes og komposteres slik at det på ny kan brukes som gjødsel og jordforbedring i et økologisk jordbruk? Teknikkene finnes, men myndighetene – og biodynamikerne – er skeptiske.

Vi bør også stille spørsmålet: Skal vi fortsatt bruke vannklosettet? Eller: Skal svartvannet fra toalettet fortsatt blandes med det øvrige avløpsvannet (gråvannet)? Hvis vi vil gjenvinne ressurser og næringsstoff, lager vi unødige store utfordringer når alt vannet blandes. ■ ■ ■

PRØV FIRE TIDSKRIFT I TIDEN

Cogito

Forum for kunst, filosofi, litteratur og samtid

Herba

Tidsskrift for jordbruk og ernæring, natur og kultur

Pengevirke

Tidsskrift for en ny bankkultur

Sax

Forum for friskoler og hjemmeundervisning

Prøvepakke med alle fire heftene tilsendt for 180,- (utlandet: 200,-)

Kontakt: post@forumcogito.no **SMS:** 9708 5233
 Eller **sett inn penger** på **konto nr.:** 1254.05.04979
 Eller **skriv til:** Cogito v/Nils Peter Waage
 Fredrikke Quams gate 23
 0172 Oslo

Representantskapet som åndslivsorgan

Representantskapet får nå fremover en noe annen oppgave gjennom de nye vedtekter for Landsbystiftelsen. Og det er derfor behov for å tydeliggjøre oppgavene for Hovedstyret i relasjon til Representantskapet. Det tror jeg vi best gjør gjennom praksis og hvordan vi former representantskapsmøtene i fremtiden.

Tekst SVEIN BERGLUND
Foto BORGNY BERGLUND

Hovedstyret vil med fullt mandat ta seg av mange saker som ikke behøver å gjennomgås i Representantskapet. Vår oppgave er å hjelpe til at Hovedstyret tar opp viktige prinsipielle spørsmål til drøftelse her i Representantskapet før de beslutter og gjennomfører saken i Hovedstyret, for eksempel hvordan vi bruker våre ressurser på utviklingsoppgaver slik som arbeidet østover i Europa, skoling og utvikling av medarbeidere, bygging av hus og hall som trenger medvirkning fra flere steder, spørsmål omkring hva vi skal gjøre for de eldre i Landsbysammenheng, osv.

Representantskapet kan her gjøre en oppgave ved å belyse, drøfte, hjelpe frem nye muligheter på disse områdene, foreta avveininger av behov, men ikke foreta vedtak og beslutninger som binder Hovedstyret. Dette kan bli en spennende grenseoppgang fremover!

Så til vedtektenes ideelle beskrivelse av Representantskapet som ut fra innlevelse i landsbyene skal være et åndslivsorgan. Jeg håper ikke at noen oppfatter dette dit hen at "nå skal vi endelig få åndslivet i gang igjen etter alle de formelle og rettslige øvelser vi har vært igjennom". Åndsliv og Kultur har noe med hverandre å gjøre, kanskje ikke minst i Landsbysammenheng. Det er godt å ha noen å henvise til – denne gangen verken til Rudolf Steiner eller Karl König – men til Per Øverland og hans utmerkede bok om Vallersund. Jeg vil gjerne sitere litt fra hans kapittel om kultur:

"I landsbyen ser vi en vid kulturell ramme om virksomheten. Ånd er kultur. Det vil si at rammen om kulturlivet er hele den kulturelle og religiøse verden som både den enkelte og fellesskapet står i forbindelse med. Arbeid er kultur. Det vil si at alt arbeid, smått og stort, er byggende og utviklende, ikke bare daglig strev. Mat er kultur. Det vil si at både produksjon, tilberedning og bruk av mat står i livets og opplevelsens tjeneste. En kjøper ikke bare inn det som er billigst i butikkene. Det viktigste er ikke at man av og til oppsøker en konsert eller et annet kulturarrangement. Det viktigste er at alle landsbyens innbyggere til daglig selv er aktive i det som skjer."

Det betyr at vi utøver åndsliv hver på vår plass hele tiden når vi handler, samarbeider og reflekterer over livet i landsbyen. Og dette er basisen, det som er det helt avgjørende. Så møtes vi to ganger i året i Representantskapet, og her har vi tid til å fordype oss i de mer grunnleggende idemessige spørsmål og deres sammenheng med livet i landsbyene. Og det som er av betydning her, er at vi tar oss tid til å fordype viktige utfordringer, og at vi har bevissthet om viktige spørsmål for dette forumet.

Det trefoldige menneskesyn og betydningen for det sosiale liv er et område vi alle forsøker å forstå mer av. Rudolf Steiner har gitt oss et grunnlag og Karl König har videre utformet dette med hensyn til Camphill. Åndslivet har vi allerede talt om og ofte – ja svært ofte – taler vi om brorskapet som et viktig ideal inn i fremtiden. Ikke så ofte – og kanskje litt nedvurderende? – taler vi om rettsliv. Vi vet at storsamfunnet trenger regler for å ordne menneskenes samliv. Men trenger vi dem egentlig i Camphill? Jeg tror vi har behov for å få en viss struktur. Det vil gi klarhet og oversikt over arbeidet, tydeliggjøre ansvarsforhold og skape tillit til at det som er nødvendig eller forventet at det også blir gjort. I Landsbystiftelsen har vi nå hatt et stort arbeid med å bringe struktur inn i vårt rettsliv. Dette arbeid er ikke fullført og Hovedstyret vil bearbeide dette videre.

Eskil Rundberget og Svein Berglund.

Et bilde på struktur er skjelettet hos mennesket. Uten skjelett ville vi bare vært en amøbe – en fett- og kjøttklump. Skjelettet bringer orden i kaoset og er uttrykk for åndelig visdom. "Frossen musikk" skal Steiner en gang ha sagt om skjelettet. Men vi må også ha kjøtt og substanser som formidler livet. Slik også med rettsliv som tilhører det sosiale område. Det er ikke bare tale om struktur. I denne mellommenneskelige sfære skaper vi våre relasjoner. Der trenger vi tre viktige egenskaper, nemlig mot, våkenhet og interesse. Til sammen kan disse tre utvikle kjærlighetsevnen i det sosiale felt.

Det arbeides mye innenfor de forskjellige antroposofiske institusjonene. Jeg har sett at mange steder støtter de på samarbeidsproblemer. Det har kanskje ikke med manglende mot til å møte den andre rent fysisk å gjøre, men å møte seg selv i den andre. Har vi en samarbeidskultur i landsbyene som tilstrekkelig pleier det sjelelige området?

Karl König har en gang oppfordret til at man skal tenne en flamme i sitt hjerte for den andre. Dette gjelder selvsagt landsbyboere, men også arbeidskollegaer og landsbymedarbeidere. ■ ■ ■

Ha det bra, Nina!

Alma Carolina de Marez Oyens ble født 25.08.1916 i Den Haag, men var egentlig Berlinerinne. Foreldrene skilte seg tidlig og Nina kom til å vokse opp hos moren og besteforeldrene i Berlin-Dahlen, der man bodde i villaer.

Tekst ELEANORE KRALAPP

Selv om Kaisertiden sluttet med I. Verdenskrig 1918, fikk hun enda litt av glansen av den gamle kulturen med seg. Bestefaren Breslauer var en kjent arkitekt for datidens praktfulle hus, og kunst og særlig musikk var en selvfølgelighet i deres hjem.

Også faren i Holland tilhørte de kulturbærende kretser, som støttet Konsertgebouw-orkesteret under Mengelberg, dirigenten som iverksatte Gustav Mahlers musikalske seiersgang. Alma Mahler-Werfel ble så gudmor for Nina. Hun ble etter hvert storesøster for tre brødre fordi faren giftet seg igjen flere ganger. Nina fulgte med og når hun var i Holland, tok hun seg av alle tre brødre med hele sitt store hjerte. Derved skapte hun et fellesskap mellom søsknene som senere skulle bære henne helt inn i hennes siste dager.

Hele denne bakgrunnen var som utrustning og nistepakke for livet hennes. Ganske snart ble det til at hun begynte på internatskole. Hun var da enda liten, og den første utplasseringen var Rudolstadt i Thüringen, og det må ha vært en helt forferdelig tid for henne. Senere fant faren et sted for henne som den gang var en slags reformskole, Odenwald-Schule, og i dette åpne og svært kunstneriske klima fant hun et hjem. Feriene hennes var fordelt slik: Jul hos besteforeldrene i Berlin, somrene hos moren i Firenze, hun oppdaget at de var kjente med "fra tidligere liv" og ellers vandreturer i fjellene med faren. Og om alt hadde gått bra, så ville hun ha utdannet seg i musikk og blitt en prektig operasangerinne, høy og herlig å se til som hun var og med kraftfull stemme.

To 60-åringer feires

Astrid Margrethe Aakerholm og Birgit Hammer ble født med bare noen dagers mellomrom i juni 1945, som et fredens budskap til en herjet verden.

Landsbyliv gratulerer dem begge med takk for all innsats for landsbyene Jøssåsen og Vallersund Gård som de begge på hver sin måte har ytet i årene som er gått, og vi håper på deres fortsatte engasjement i årene som kommer.

Red.

Ellen Brøymer

Den 15. juni døde Ellen Brøymer plutselig fra oss, bare 40 år gammel. Hun hadde i flere år hatt sitt hjem i Vidaråsen Landsby. Neste utgave av Landsbyliv håper vi å kunne fortelle litt fra hennes liv.

Red.

Men livsløpet tok en ubehagelig vending og Nina, som så mange andre, kom ut av sin bane. Fra morens side var hun av jødisk avstamning og derved truet på livet.

Hun måtte forlate Odenwaldschule, og knapt etablert i Amsterdam, som sekretær i kunsthandelen Cassirer, rykket Nazi-Tysklands tropper inn i Holland. Men akkurat da var Nina heldigvis i Sveits på et hollandsk Tbc-Sanatorium. Derfor ble hun i Sveits de neste årene og skjebnen førte henne til i et barnehjem som medarbeider. Der hun ble venner med "Susi" Lissauer, sener gift Müller-Wiedemann, som senere fikk henne med seg til Camphill.

Der skulle hun være "tysk-sekretær" for Dr. König, som er Camphills grunnlegger. Som alle de andre pionerene der, var det brått slutt på de borgerlige livs privilegier og isteden måtte de alle med egne hender ta fatt i stellet, med både vasking, skrubbing og koking.

Som Nina fortalte meg senere, gjorde hun sekretariatsarbeidet mellom klokken 5-7 om morgenen. Utenom dette falt det på henne å styre et stort hus med ca. 80 mennesker alt i alt. Det var på denne tiden hun lærte å omgås handikappede ungdommer. Hun hadde en hel "pakke" med morsomme ordtak med seg og særlig likte hun å snu ordene opp ned: f. eks pinnsvin- svinpin, sauebukk –bauesukk osv. Og dette lekte hun med helt til sin slutt. For språk var hennes hobby. Hun kunne

tale Hollandsk, Tysk, Engelsk og Fransk perfekt, mens Italiensk og Spansk kunne hun så vidt tale.

Nina var litt klarsynt og hadde på en måte opplevd hvordan familie-medlemmene fra hennes jødiske ætt var omkommet i KZ. Dette snakket hun aldri om men hun bar på det. Da hun i 70-års alder forlot Camphillstedet Aigues vertes, må hun ha hatt en forutanelse om hennes venninne, som ledet stedet der, Alix Roths død. Etter Alix's død ble stedet fratatt av alt som hadde med Camphill å gjøre.

Hennes offisielle versjon var at hun på sine gamle dager endelig skulle lære seg et språk som var helt annerledes enn de hun kjente fra før. Så flyttet hun til Norge og bodde på Solborg. Da var hun enda aktiv som seminar og musikk lærer (hun underviste i lyre spill) og holdt handlingen om søndagen.

Ungdom som hadde vokst opp uten eldre mennesker omkring seg, lærer ikke taktfølelsen som følger med dem. Ungdom er åpne og "rett frem" og utfordrer verden og oppdager hvordan den reagerer. For Nina, som var en verdig autoritet bare i sin fysiske skikkelse og som hadde oppdratt mang en rampunge, må ha fått en forferdelig sjokkopplevelse da hun plutselig selv ble utsatt for tenåringsenes provokasjoner uten å kunne verge seg. Alderdommen kastet sin skygge over henne uten at noen la

ARKIVFOTO

merke til det, hun opplevdes fortsatt som en ledende autoritet. Men ungdommene søkte sannheten og fordret svar. Til slutt kom hun til Vidaråsen og bodde der sammen med Karin og Will Browne. Hun kom til og med hver dag til vaskeriet for å hjelpe der så lenge hun kunne.

Nina var allerede 80 år "da Fortuna spanderte en gullgave" på henne. En del gikk straks til det nye pleiehjemmet som skulle bygges på Vidaråsen – med henne som første beboer – og en del ble til reiser, noe hun ønsket seg svært, men hun kunne ikke iverksette dette lenger alene. Og så falt det på Karin og meg å være så heldige å følge henne ut i verden på lange turer. Syden ble hun snart trett av, men Goethe's Weimar og det barokke Dresden, "Elb-Florenz", med sitt italienske flair, Semperopera og Madonna Sixtina, det var hennes største glede, før den endelige trett-heten overvældet henne med tiltagende søvn.

Nina startet sin store hjemreise mandag 11. april 2005 under et fullkomment stjernehelv, der nordlyset flammet... ■ ■ ■

ARKIVFOTO

Noen innlegg i TV-debatten fra folk på Solborg

Wenche Monsen:

Jeg synes at alle skulle ha egen TV i rommet sitt. Jeg hadde lyst å se på "Norge Rundt" og "Dagsnytt".

Torill Håkonsen:

Jeg trenger ikke TV. Men det kunne vært fint å se på TV når vi ikke har noe program.

Nils Erik Bondeson:

TV i landsbyen. Jeg synes at det fungerer dårlig i landsbyen. Jeg vil ikke ha fjernsyn i landsbyen. Da blir det vanskelig å gå på kulturaktiviteter. Jeg tror at man blir vrang og fjern med for mye TV-titting. Jeg synes at man ikke skal ha TV i eget rom eller i fellesrommet.

Sølvi Molde:

Jeg synes at det er bra med en TV i landsbyen, men det holder med en i Olavsalen hvor vi også kan se video og DVD.

Alle foto JAN BANG

Anonym:

Jeg savner ikke TV så veldig. Det hadde bare blitt diskusjoner om hva vi skulle se på.

TV – i landsbyene?

Kjære dere!

At TV har ødelagt mye av den psykiske og fysiske helsen i de nyere generasjoner, er vel de fleste klar over. TV, som andre medier, blir bevisst brukt for reklame, manipulering og innflytelse vel vitende om deres virkning. Samtidig venter man tilsynelatende på forskningsresultater av voldens virkning på TV overfor barn og unge, en utrolig livsløgn.

Jeg behøver vel ikke utdype innvirkningen av vold, kriminalitet og propaganda fra TV og andre medier. Ikke minst på barn og landsbyboere med sine åpne sjeler.

TV i alles rom ville i hvert fall etter min mening være en ansvarsløshet overfor de forsvarsløse som er betrodd oss voksne. Dessuten ville det være utrolig respektløst overfor medarbeidere som med hele seg nettopp bestreber seg på en positiv utvikling av barn og mennesker med spesielle omsorgsbehov. Man ville innlysende nok miste enhver kontroll over hva som verserer i landsbyen av uoversiktlig innflytelse. Om foreldrene er av en annen oppfatning, skulle de heller betro sine barn andre sammenhenger.

En TV i en felles stue ville etter min mening også være et dårlig kom-

promiss. Det ville være uhyre vanskelig, ja nærmest umulig, å sortere brukbare momenter fra de mest skadelige. Programprodusentene har jo nettopp til hensikt å blande disse to momenter. Noen landsbyer har jo allerede erfaringer på det området og kan muligens ytre seg bedre enn meg. Men på grunn av langtidsvirkning har jeg mine tvil om at man kan ha oversikt over skadeinnflytelser.

Selv kunne jeg tenke meg følgende kompromiss:

Hva med et stort "Videotek" (DVD) med gode og oppbyggende eller informerende opptak, som det jo finnes massevis av, og som kan utvides. Det finnes mengder av gode naturfilmer, opptak fra mange kulturer, religioner, forskningsresultater, spirituelle filmer, konserter, historiske og humoristiske filmer.

Brukbare kunne også noen opptak fra frokost-TV, distriktsnyhetene og "Norge Rundt" være, som vil kunne gi følelsen av å være med i tiden. I tillegg finnes det jo mange virkelige gode spillefilmer som for eksempel "Postmannen", "Den Gråtende Kamel", "Whalerider", "Amelie".

Det ville da nærmest være en heldagsjobb for noen å ta opp dette, kjøpe/leie materiale og finne frem til privatutleie, bytte ut med andre landsbyer, osv.

Jirka Penicka skriver i siste Landsbyliv at det ligger en kraft i å motstå slike tekniske oppfinnelser som TV. Jeg ville bekrefte dette så lenge det gjelder det enkelte menneske. Men her dreier det seg om et fellesskap som blir tvangsavskåret fra moderne fremskritt.

Å innføre TV-bruk under en viss kontroll, som den enkelte hjemme bevisst har frihet til, ville muligens gi landsbyboere, foreldre og krevende offentlighet en tilfredsstillende av å være med i tiden.

Hvorfor ikke utnytte de positive momentene som TV gir oss istedenfor å forkaste alt!

Gertrud Hertzberg
(Innlegget er litt forkortet, red.)

Hold deg til din beslutning

De syv betingelser for en esoterisk skolering i forhold til livet i et fellesskap.

Eva Steinmetz-Urieli

Femte betingelse

Hold deg til din beslutning.

Beslutninger er en mektig kraft.

De personlige ambisjoners drivkrefter er åndelig verdiløse. Det som er nødvendig, gjøres ut av kjærlighet til saken selv.

Stadig har jeg opplevd ønsket om å trekke meg fra det som skjer i fellesskapets indre liv. Igjen og igjen har jeg følt at det er en binding, og at den har en kraft som jeg ikke kan vende meg fra. På samme måte som vi i våre liv kommer til øyeblikk da vi heller ønsker å løpe fra vårt karma; dra til et land langt borte, forlate våre familier, bli en annen.

Langt tilbake i tiden, før vi begynte vår nedstigning til jorden og en ny inkarnasjon, besluttet vi å arbeide på vårt karma. Denne beslutningen er bindende.

Ambisjoner er drivende krefter som kan bringe oss langt av gårde. De kan gjøre at vi vokser, at vi tar sjanser, at vi prøver ut nye ting. De kan gjøre oss desperate når vi mislykkes. Når vi gir opp egne ambisjoner og ganske enkelt prioriterer å gjøre det som er nødvendig, lærer vi å finne glede og tilfredsstillelse i å gjøre de daglige oppgavene. Dette er spesielt relevant for husmoderen, som må opprettholde miljøet slik at andre kan ha et hjem. Den samme oppgaven blir utført om igjen og om igjen. Hun må finne glede i det arbeidet hun gjør, verdsette menneskene hun lever med og være takknemlig for de gjeringene andre gjør for henne. Hun må lære å unngå å ta til seg alt det hun ikke har klart å gjøre, men å gjenkjenne alle de små øyeblikkene av skjønnhet som blir henne til del. Det kan være blomsten på bordet, naturens under i den maten hun lager, det takknemlige smilet og gjenkjennelsen i den andre, den stille freden som senker seg over husfellesskapet ved bibelافتen og ved en fel-

les kunstnerisk aktivitet, eller gleden og samhørighetsopplevelsen ved en felles utflukt.

Denne betingelse er knyttet til opprettholdelsens livsprosess; det å si "ja" til vår beslutning om å leve ut

vårt karma på nytt hver dag. Hver dag å oppdrive kraften igjen, slik at de andre kan leve deres liv og ikke å forglemme kraften man selv trenger for å make å stå det ut. ■ ■ ■

Historien om maten – 100 år etter

1903

I løpet av de siste årene har økologisk mat blitt et offentlig diskusjonstema. Men vi må over 100 år tilbake i tid for å finne røttene til økologisk matproduksjon. Det startet i 1903 med to norske ingeniører som fant ut hvordan kunstgjødning (lettløselig nitrogen) kunne utvinnes industrielt fra lufta. Ironisk nok ga dette – bare i løpet av 20 år – støtet til utviklingen av et mer økologisk orientert jordbruk basert på organiske istedenfor industrielt fremstilte nitrogenforbindelser.

1924

For det tok ikke lang tid før bøndene fikk kritikk for den nye gjødslingsmåten. Misfornøyde forbrukere mente at kunstgjødning mat ikke hadde en ordentlig smak, og at de ikke ble ordentlig mette av slik mat. Enkelte større godseiere og bønder i Mellom-Europa måtte si seg enige i kritikken, og de engasjerte den østerrikske vitenskapsmannen Rudolf Steiner til å gi dem råd i saken.

I 1924 holdt Steiner et 8 dagers kurs for jordbrukere, gartnere og landbruksforskere. Han advarte mot monokultur og ensidig effektivitetsjag i matproduksjonen. Han la stor vekt på å ivareta jordfruktbarhet og

husdyrvelferd, og hevdet at vekstskifte og gjødsling med kompostert husdyrgjødsel ville føre til en sunn plantevekst i god balanse. Han ga til dels detaljerte anvisninger om hvordan en kan forstå naturens rytmer, og hvordan en kan utnytte denne forståelsen i praktisk arbeid. Og ikke minst ga han tips om bruk av legeplanter og andre substanser for å påvirke plantenes vekst, utvikling og modning. Dette kurset var grunnlaget for den biologisk-dynamiske driftsmetoden, som er pioneren innenfor det vi i dag kjenner som økologisk landbruk.

2005

Etter hvert ble den nye kunnskapen satt ut i livet på flere gårder. Den første norske gården la om til biologisk-dynamisk drift i 1931. Biologisk-dynamisk og annen økologisk mat blir i dag produsert og distribuert over hele verden. Selv om flere praktiske detaljer er blitt videreutviklet i årenes løp, er grunnprinsippene i all økologisk matproduksjon de samme som før: Det viktigste er ikke en lettvin og billig produksjon, men at hensynet til natur, dyr og mennesker blir ivaretatt, og at maten gir en god smaksopplevelse.

Steiners kurs har bidratt til å gi mange mennesker en ny forståelse for sammenhengen mellom landbruksmetoder og plantenes, dyrenes og menneskenes trivsel. Plantene påvirkes direkte gjennom vekstforholdene, mens dyr og mennesker særlig får en påvirkning gjennom maten de spiser.

Veien videre?

Sterke økonomiske krefter har sammen med konservative forskningsmiljøer motarbeidet det biodynamiske og økologiske jordbruket i alle år. Fremdeles er det diskusjoner i mediene om hva som er vitsen med økologisk mat, men denne debatten har mer og mer blitt en rent intellektuell øvelse. De som virkelig har praktisk erfaring med økologisk mat vet at den gir større kraft og bedre utholdenhet. Det gjelder både i yrkesliv, i idrettsliv og i andre sammenhenger. Et godt eksempel er snowboardlegenden Terje Håkonsen, som har uttalt på web-siden til Trysilfjellet AS:

– Det er sant at man hopper lenger og snurrer raskere hvis man spiser økologisk mat og strekker ut hver dag. Men stilen kan man ikke gjøre noe med. (www.trysil.com)

Gode erfaringer og økende forståelse er viktig for å øke forbruket av økologiske matvarer. Å spise økologisk dyrket mat er den viktigste innsatsen forbrukerne kan gjøre for å bevare naturen og sin egen helse i det lange løp.

100% REN ARONIA JUICE

proppfull av antioksidanter
Stimulerer immunforsvaret
Ingen tilsetning av sukker

Meget velsmakende
Økologisk dyrket
Produsert i ditt lokalmiljø

Helios

Kan kjøpes i Heliosbutikker og helsekostforretninger over hele landet.
www.helios.no

Litt fra landbruket på Jøssåsen

Dette er en fortsettelse av det innlegg Eric Brinkhoff kom med i forrige nummer.

Tekst og foto ERIC DE HAAN

Litt om Jøssåsen's gårdsbruk:

Tyngdepunktet ligger på husdyr, siden klimaet ikke tillater utbredt grønnsaksdyrking.

Elg, vi holder dem ikke som husdyr, men de forsyner seg av gras et allikevel!

Vi har 5-6 melkekuer, som melkes for hånd, (enda) mellom 8 og 12 ungdyr, 25 vinterforede sauer, 2 villsvin (krysning) litt fjærfe og ca 24 bikuber.

Vinteren er lang i hele Norges land, men den er særlig lang her: snøen og kulden kommer tidlig og sent er det om våren når den forsvinner; alt dette fordi stedet ligger høyt i landskapet og 17 km bort fra fjorden (og dermed fra Golfstrømmen). Om sommeren får kuene og ungdyra gå fritt i skogen og beite, vinterstid må de nøye seg med en daglig tur ut på luftgården.

Det som er litt anderledes på Jøssåsen er at vi har en stor kompostvender som vi bruker for å forbedre komposten med.

1.dagen: blande inn ferskt gras og eventuelt ekstra halm og litt jord/leire.

Når vi legger f. eks. vintermøkka på en ranke og lar den ligge i et år så har det ikke skjedd så mye omdanning

som vi gjerne ville ha siden det er en slik lang, kald vinter her: den er fremdeles lite omdannet til jordaktig kompost, mye er enda grønn møkk slik den ble hentet fra fjøset. Det må litt varme til (og luft) for at omdanningen skal gå rett for seg og ikke tar altfor lang tid.

Etter et par dager med regelmessig lufting ser den allerede helt anderledes ut:

Etter 4 dager er den blitt 40°C varm! (duk blir brukt til å dekke over, slik blir det ingen avrenning og den blir ikke for våt i regnværsperioder!)

Som man kan se er det fort litt varmgang i ranken, og da må man passe på at temperaturen ikke blir for høy og ikke for tørr, fordi bakteriene som gjør omdanningsarbeidet, trenger fuktig klima for kunne gjøre et godt arbeid.

Vanning av ranken, komposten er nesten ferdig!

Når denne komposten er ferdig er den ikke lenger kumøkk men blitt forvandlet totalt: den er blitt lett og luftig og den lar seg lett spre på jorden eller blandes med jord for oppal av grønnsaksplanter.

Ferdig kompost

Og nedenfor ser man et gjennomsnitt av en kompost som har ligget i to år, (på Jøssåsen) og er enda ikke helt omdannet nederst i ranken:

Gjødselkompost etter to år: lite lufttilgang nederst i ranken har medført at omdanningen har stoppet helt opp.

Noe som er veldig viktig for oss er at det nå ser ut til at vi kan kjøpe naboeiendommen! Det vil i praksis si at skog og mark blir dobbelt så stor. På lengre sikt vil det også si at vi ikke behøver å leie jord som ligger 6 km unna, men det krever at de nye jordene må bli utbedret: de siste 10 år har de kun blitt brukt som tilleggsbeite for noen naboer.

Som det fremgår av bildet er husene eldgamle og ikke vedlikeholdt i særlig grad. Noen av bygningene er heller en ruin! ■ ■ ■

Pingvinenes liv

Her kommer neste kapittel av Karl Königs bok "Broder dyr". Königs skildringer av dyrenes liv tar oss med i et nært og inderlig, ja, familiært forhold til dyrene. Fra selens verden går vi videre til pingvinenes underlige liv.

Oversatt av SIGRUN og
DAG BALAVOINE

Miljøet rundt Antarktis

I sin velkjente bok "Pingvinenes øy", skriver Cherry Kearton (1930, x-x1):

"I mine mer enn førti års naturstudier over hele verden har jeg virkelig aldri funnet en skapning så interessant og så morsom som pingvinen. Takket være det komiske uttrykk som han er så kjent for, må du bare le av ham. Men "Pingvinenes Øy" har lært meg at han er ikke bare til å le av. Han ser kanskje ikke alltid spesielt intelligent ut – skjønt han gjør, antagelig av instinkt, mange ytterst kloke og intelligente ting – han er dydig og trofast; og som ekteskapsmodell er han uovertruffen."

Den som har sett pingviner, vil være enig i denne beskrivelsen. Disse fuglene er et merkelig folk. De kan ikke fly, men vagter oppreist på landjorda eller sklir forover på magen. I tusenvis kommer de plutselig opp av sjøen for å slå seg ned på sine hekkeplasser. Da er de som sand på stranden. Etter noen ukers parring legger hunnene ett egg. Partnerne deler på rugingen, og med en rørende pleie bidrar de til oppfostringen av sine unger (vanligvis en eneste). Alt dette foregår i samlet flokk, kinn ved kinn og rede ved rede.

Etter at ungene så å si er blitt uavhengige, vender pingvinene tilbake til sjøen.

Hvert år gjentas denne rytmen, den eneste forskjellen er at hver art har individuelle rytmer. De fleste ruger om sommeren. Men keiserpingvinene kommer på land om høsten og tilbringer sin utklekkings- og

oppfostringstid der om vinteren. Gentoo legger egg to ganger i året, om våren og om høsten. For å være på den sikre siden lever de nærmere den tempererte sonen enn de fleste av sine slektninger.

Pingvinenes leveområder er meget begrenset. Pingvinene er antarktiske skapninger. Deres miljø rekker fra Det antarktiske kontinent til øyene og øygruppene i sjøen omkring. Hele kretsen av øyer er benyttet av pingvinene som rugeplasser. Dette området strekker seg fra New Zealand over Tasmania til Kerguelen og Crozet-øyene og Syd-Afrika, hele veien til Syd-Georgia, Syd-Orkenøyene og Syd-Shetland. Kalde havstrømmer brakte dem til og med til Galapagos-øyene ved ekvator. I Nordpol-områdene er pingviner ukjent.

Det er verdt å legge merke til det fenomenet som vi her møter. Det er nemlig ganske få fugle- og dyrearter som har et så tydelig avgrenset leveområde. Hvordan kan dette forstås? Er ikke Nordpolen lik Sydpolen? Begge representerer regioner som er avsondret fra resten av verden, regioner der den daglige rytme er blitt en årlig rytme, fordi solen går opp og går ned kun en gang i løpet av 12 måneder. Den evige is dekker begge polområdene; men under isdekket er polene helt forskjellige. Nordpolen er et enormt utgravet bekken der rester av øyer stikker opp og som viser kyster av fastlandet rundt. Sydpolen er tvert om et fastland, et vidt høyland med hav omkring. Dette karakteriserer nøyaktig den grunnleggende forskjell mellom polområdene.

Ennå tydeligere trer den følgende beskrivelse frem: "Nordpolen ligger i et dypt hav på størrelse med Europa, og polpunktet selv ligger på 4200 meters dyp. Sydpolen derimot ligger omtrent midt i det store kontinentet en og en halv gang Europas størrelse. Den ligger på et platå, omtrent 2900 meter over havet. Således, mens de enorme landmasser bestå-

ende av Asia, Europa og Amerika danner en nesten lukket ring rundt det dype, vide havbasseng ved Nordpolen, ligger Sydpol-kontinentet, – verdens sjette kontinent, – totalt isolert i et stort 5000 meter dypt hav. Atlanteren, Stillehavet og det Indiske Osean flyter sammen til en utrolig stor vannmasse".

Hvis vi prøver å bringe vårt bilde på de to polene i et skarpere fokus og forestiller oss at det nordlige polhavet er sunket 4000 meter og Sydpolens fastland er nesten 3000 meter høyt, slik at høydeforskjellen er 7000 meter – og hvis vi betrakter videre at i nord har vi et hav omgitt av kyster og i syd en kjempstor øy omgitt av sjø, da blir forskjellen enda mer begripelig i sin arketyperiske klarhet. Nordpolen er et osean holdt inne av de store kontinenters kyster; Sydpolen en øy omgitt av mektige hav.

Sjø og øy blir formet til de to grunnleggende urformer, som stadig på nytt former landskap på jorden i nesten uendelige variasjoner. Den arketyperiske øy er Sydpolen; den arketyperiske sjø er Arktis; og fra disse to områder kommer den formende kraft flytende inn i alle andre deler av verden. Vi kunne nesten si at alle øyer hvor enn de måtte ligge, er barn av Antarktis; og havene, små eller store, er skapt av Nordpolbassenget.

En øy – enhver øy – er et stykke land som har fortettet seg, krystallisert seg, ut av havet som omgir det. Krefte som er aktive i vannelementet, konsentrerer seg i et midtpunkt og gir vekst til øya. Sjøen er derimot en oppløsende prosess som dannes i sentret av et område av hardt land. Fra dette midtpunktet strømmer de oppløsende, flytende krefter inn i de omkringliggende kyster og fører vekk klipper og fjell i løpet av tusenvis av år.

Øya er en jordtilblivelse; sjøen er en avvikling, land forgår. Fortetting og oppløsning er de aktive krefter i disse to former. Nordpolen er gammel; der blir landet oppløst. Derfra puster istidene rytmisk i løpet av utviklingen, idet den dekker deler av de nordlige kontinenter med is i hundreder av år og så trekker seg tilbake til alle havs moder. Fra Sydpolen, på den annen side, strømmer den fortettende "øykraften" inn i jorden. De holder kontinentene sammen og gir jorderikene sine fortettende egenskaper.

Oppløsning strømmer fra nord, men den blir holdt i likevekt av kontinentenes mektige landmasser, slik at ikke jorden blir fullstendig flytende. Fortetting virker fra syden; havenes vannmasser stiller seg mot denne gigantiske kraften, slik at jorden ikke blir altfor hard.

Dette er motsetningene til disse to polområdene. Den bølgende skjønnheten i havene som gir ethvert landskap et drømmende, anende element, der himmelen speiler seg i vannet og ser seg selv der, - kommer fra nord. Den fortettende strenghet, som er alle øyers grunnkarakter, som setter en stopper for vannet, og som tilbyr himmelen ikke et speil, men en knyttneve – dette kommer fra syd. Jorden blir selvstendig og lener seg til himmelen.

Pingvinene er skapninger som har denne egenviljens kraft. De samler seg der jordfortettingen og øydan- nelsen har sin aksjons-sfære. ■ ■ ■

Bli et bedre organisasjonsmenneske!

For noen år siden traff jeg Finn-Einar Kollstrøm på et seminar i Bergen. Jeg ble veldig begeistret for hvordan han formidlet Rudolf Steiners tregreningsidè i praksis og lærte mye om meg selv og andre.

Tekst JAN BANG

Nå gir Finn-Einar et tilbud til virksomheter som trenger hjelp i samarbeidsspørsmål, konflikthåndtering, administrative spørsmål og økonomiforståelse.

LANDSBYLIV: Hvem arbeider du sammen med?

FEK: Hans og Lena Brodal og Alexandra Ivan fra Göteborg og Helle Rosenvinge fra Oslo. Vi kaller gruppen for SEA Quinta, og vi har kontor i Oslo og i Göteborg.

LBL: Hva er deres mål?

FEK: Vi setter individet med sine kunnskaper og erfaringer i sentrum, - ser sosial og pedagogisk utvikling som en stadig pågående læreprosess og organisasjonsutvikling som et middel for samfunnsutvikling. Vi vil gjerne bidra til å styrke sivilsamfunnet som en balanserende kraft til de økonomiske og politiske kreftene.

LBL: Kan du si litt mer om hva dere tilbyr?

FEK: Dette er et aktuelt tilbud til alle virksomheter. Ikke minst gjelder det overfor institusjoner og organisasjoner som ser behovet for å stimulere menneskelig utvikling. Et grunnleggende tema er hvordan vi skaper organisasjons- og samarbeidsformer som tjener virksomhetens idé, organisasjonsstrukturer som bygger på den individuelle medarbeiders engasjement i virksomheten og selvforvaltning. Vi gir åpne kurs og

utdannelse, interne kurs og seminarer i virksomheter og påtar oss konsulentoppdrag.

LBL: Hva slags virksomheter har dere som mål?

FEK: Først og fremst virksomheter som er sprunget ut av en idé med mennesket i sentrum. For de antroposofiske virksomhetene tar vi utgangspunkt i selvforvaltning og tanker om det tregrenede samfunn. Vi arbeider med ledelsesutdannelse og organisasjonsutvikling, konflikthåndtering og tillitskapende samarbeid, hvordan vi kan bevisstgjøre de kollegiale samarbeidsmulighetene og samtalens betydning og muligheter. Vi tilbyr også pedagogisk veiledning og rådgivning til skoler, samt veiledning til ulike yrkesgrupper og veiledning og rådgivning i administrasjon og personalforvaltning. SEA Quinta har også kompetanse innen spørsmål om økonomi og administrasjon i selvforvaltende institusjoner.

En ledelsesutdannelse basert på selvforvaltning og tregrening starter i Oslo i september 2005. Det vil være 12 samlinger á 3 dager, og kurset avsluttes i november 2007.

Interesserte kan få brosjyrer ved å henvende seg til:

Oslo-kontoret:
Telefon 22 55 51 57
Fax 24 11 81 31
Email fe-kol@online.no

Göteborg-kontoret:
Telefon 0046 (0) 31 21 24 81
Fax 0046 (0) 31 84 69 41
Email:
seaquinta@steinerskolan.se

Ecovillages

A Practical guide to sustainable communities

Forfatter: Jan Bang

Forlag: Floris Books

Anmeldt av: Egil Haugsten

Foto DAG BALAVOINE

Jan Bang er blant annet husfar på Solborg og redaktør i tidsskriftet Landsbyliv. Han har vært aktiv i økologiske bevegelsen i mange år.

Før jeg skriver mer, bør jeg vel presisere at selv om jeg jobber og bor i samme landsby som Jan, og han er redaktør i dette tidsskriftet, har jeg ikke diskutert boka eller anmeldelsen med Jan og føler meg helt fri til å skrive hva jeg vil om boka.

Boka er skrevet på engelsk, men på et lett tilgjengelig språk. Den er i utgangspunktet skrevet som en studie-

bok for de som skulle ønske å starte opp en økologiske landsby. Men den favner mye bredere enn det. Den er lagt opp på en fin måte med åtte kapitler som har hvert sitt tema, som for eksempel landbruk eller økonomi. Samtidig er det lagt inn bolker med beskrivelse fra 21 økologiske landsbyer. Jan

har besøkt alle personlig og tatt masse fine bilder. Landsbyene beskrives i lys av det kapitlet som de er satt inn i. Dette grepet gjør at boka blir variert og spennende, og eksemplene blir praktiske og virkelige. Boka er faktisk helt fri for kjedelige diagrammer og detaljerte beskrivelser av teoretiske systemer. Jeg synes at boka kan fungere godt som utgangspunkt for et studiearbeid for en gruppe som ønsker å starte opp en landsby. Hvert kapittel gir grunnlag for debatt, og det stilles like mange spørsmål som svar.

Dette er ikke noen oppskriftsbok, men heller en inspirasjon. Boka kan også leses fra perm til perm som en informativ bok om økologiske bevegelsen. Eller man kan hoppe frem og tilbake og hygge seg med det store mangfoldet som finnes av økologiske landsbyer rundt i verden. Selv synes jeg at dette er en bok jeg trygt kan anbefale, og at Jan kan være skikkelig stolt av den. ■■■

Kulturell begivenhet i september:

NY BOK OM VIDARÅSEN LANDSBY

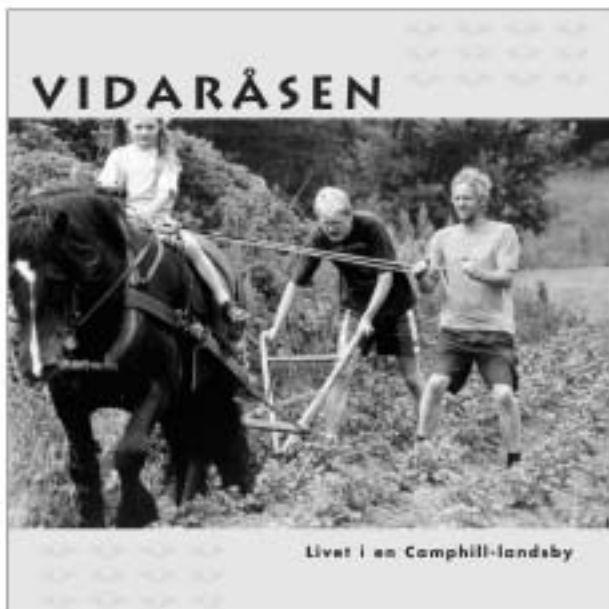
Første uke i september 2005 utkommer boken:

VIDARÅSEN – Livet i en Camphill-landsby, på Purgatorio forlag

Utgivelsen er en frodig og vakker foto- og reportasjebok, om tilværelsen på Vidaråsen i solskinn og gråvær. Boken er i storformat, og inneholder opp i mot 100 utvalgte sort-hvitt fotografier, som dokumenterer de fleste sider av landsbylivet gjennom året.

Fotograf er Gro Midttun, som har fulgt Vidaråsen gjennom en årrekke. Kombinert med Sven Grotdals treffende tekster i form av intervjuer og reportasjer, blir resultatet en frisk og annerledes rundtur i det Camphillske landskapet.

Forord er ved Nils Christie, og etterord ved Cato Schiøtz

Er du interessert i å bestille boken, kan du henvende deg til:

Janne C. Ellingsen

mail: janne.ellingsen@vidaraasen.no

fax: 33 44 41 01- tlf: 33 44 41 32

Cultura Bank

med omtanke for mennesker og miljø

Foto Borgny Berglund

Bli kunde i Cultura Bank

Cultura Bank og Landsbybevegelsen har et mangeårig nært og godt samarbeid bak seg.

Vi inviterer landsbybeboere, medarbeidere og andre interesserte til å bli kunde i Cultura Bank.

Vil du vite mer?

Se www.cultura.no eller ring 22 99 51 99

CULTURA BANK

Et etisk alternativ

RETURADRESSE:
Landsbyliv
Solborg, 3520 Jevnaker, Norway

CAMPHILL – NORGESKALENDER 2005/2006

August

Torsdag 18. – søndag 21.
Internasjonal landsbyboerkonferanse
– Praha, Tsjekkia.

September

Torsdag 1. – søndag 4.
Jordbruksmøte – Jøssåsen.

Tirsdag 13. – torsdag 15.
Mellomstedsmøte – Solborg.

Fredag 16. – søndag 18.
Treårig utdanning, Camphill seminar
– Vidaråsen.

Søndag 25.
Åpen Dag – Solborg.

Oktober

Torsdag 6. – søndag 9.
Fortellerkurs – Seminarsenteret,
Solborg.

Torsdag 6. – søndag 9.
Verkstedsmøte på Jøssåsens nye
verkstedsbygg i Malvik – ”Kunsten
å arbeide sammen”.

Mandag 10. – fredag 14.
Biodynamisk jordbruk for landsby-
boere – Seminarsenteret, Solborg

Mandag 17. – fredag 21.
Karl Kønig Kurs – Seminarsenteret,
Solborg.

Mandag 24. – fredag 28.
Mat og ernæring med Bjørn Moen –
Seminarsenteret, Solborg.

November

Torsdag 3. – søndag 6.
Jordbruker-helg – Solborg.

Onsdag 9. – søndag 13.
Hogganvik Stevne.

Fredag 11. – søndag 13.
Representantskapsmøte –
Vidaråsen.

Torsdag 17. – søndag 20.
Fortellerkurs – Seminarsenteret,
Solborg

For oppdatering og endringer ta kontakt med:
JAN BANG, vanlig post: Solborg, 3520 Jevnaker.
Telefon hjemme: 32 13 30 51. Telefon kontor: 32 13 34 56.
Mobiltelefon: 48 12 96 53. Fax: 32 13 20 20. Epost: jmbang@start.no

2006

Mars

Onsdag 15. – lørdag 18.
Øst møte – Vidaråsen

April

Mandag 24. – fredag 28.
Ungdomstreff, Helsepedagogiske
skoler – Seminarsenteret, Solborg

Mai

Onsdag 3. – fredag 5.
Internasjonal Camphill konferanse –
New Lanark, Skottland

Fredag 19. – søndag 21.
Representantskapsmøte

Juni

Søndag 4. Pinse
Vidaråsen feirer 40 år!

Bli abonnent på Landsbyliv!

Støtt vårt arbeid og få tilsendt bladet for kun kr. 250,- pr. år

FOR BESTILLING: Landsbyliv, Solborg, 3520 Jevnaker
Telefon 32 13 34 56 Epost: jmbang@start.no